

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Canisterapie – systém vztahů
Dog's therapy – network of relationships

Katedra: učitelství

Studijní obor: sociální pedagogika

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce:
RNDr. Jana Leontovyčová, CSc.

Autor:
Kateřina Herinková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala RNDr. Janě Leontovyčové, CSc. za ochotu vést tuto práci, za cenné rady a lidský přístup.

Dále děkuji Janě Drvotové z občanského sdružení Psi pro život za pomoc v praxi a Michaele Freeman z Pomocných tlapek za ochotu poradit v teorii.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Systém vztahů v canisterapii napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 30.července

.....

Anotace v českém jazyce

Canisterapie je nová forma terapie, která získává ve světě stále větší uznání pro své vynikající výsledky i v takových situacích, které byly dříve terapeuticky obtížně řešitelné. Canisterapie je označení způsobu terapie, při níž dochází k působení psa na člověka. Je jednou z forem zooterapie, která používá obecně zvířat k různým formám terapeutického kontaktu s člověkem. Vztah člověka se psem dokáže vyvolat pozitivní sociální a emocionální terapeutické efekty, které mohou přispět ke zlepšení zdravotního stavu. Skrz vztah klienta se psem se zlepšují sociálně emocionální, tělesné, řečové a poznávací dovednosti. Během canisterapie vzniká systém vztahů mezi psem a psovodem, klientem a psem a nakonec mezi klientem a psovodem.

Anotace v anglickém jazyce

Dog's therapy is a new form of therapy which has acquired more and more recognition in the world for its excellent achievements in such situations which were previously difficult to solve in terms of therapy. Dog's therapy is a designation of a method of therapy during which the acting of the dog onto a human being occurs. It is one of the form of zootherapy, which generally uses animals for different forms of a therapeutic contact with a human being. The relation of a human being and a dog is able to invoke a positive social and emotional therapeutic effects which may contribute to the improvement of the health condition. Through the relation of the client with a dog the social/emotional, bodily, speech-related and recognition skills are improved. During canistherapy, a system of relations between the dog and the dog handler, the client and the dog and, in the end, between the client and the dog handler is established.

Klíčová slova v českém jazyce

canisterapie, zooterapie, vztah, pes, psovod, systém, terapeutický kontakt

Klíčová slova v anglickém jazyce

dog's therapy, zootherapy, relationship, dog, dog handler, network, therapeutic contact

OBSAH :

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ÚVOD	9
1.1 Volba tématu	9
1.2 Cíle bakalářské práce	10
2. TEORIE CANISTERAPIE	11
2.1 Současný stav canisterapie v ČR	11
2.2 Vývoj vztahu psa a člověka	12
2.3 Moderní historie canisterapie	13
2.3.1 Historie ve světě	13
2.3.2 Historie v České Republice	15
2.4 Definice	17
2.4.1 Širší a užší vymezení canisterapie.....	17
2.4.2 Definice zooterapie	17
2.4.3 Definice canisterapie	17
2.4.4 Další definice	18
2.5 Metody canisterapie	19
2.5.1 AAA - Aktivita za účasti zvířat	19
2.5.2 AAT - Terapie za účasti zvířat	20
2.5.3 Rozdíly mezi AAA a AAT	20
2.5.4 AAE - Vzdělávání za účasti zvířat	21
2.5.5 AACR - Krizová intervence za účasti zvířat	21
2.6 Formy canisterapie	22
2.6.1 Návštěvní program	22
2.6.2 Polohování	23
2.7 Canisterapie v systému ucelené rehabilitace	24
2.8 Organizace	24
2.8.1 Mezinárodní organizace	24
2.8.2 Česká canisterapeutická asociace	25
3. ÚČASTNÍCI VZTAHU.....	27
3.1 Pes	27
3.1.1 Výběr psa a vhodné plemeno	27
3.1.2 Nároky na psa	29
3.1.3 Testování psa	29
3.1.4 Účel testování	30

3.1.5	<i>Náplň testovacího řádu</i>	30
3.1.6	<i>Výchova psa pro canisterapii</i>	32
3.1.7	<i>Welfare psů - canisterapie jako nová forma týrání a zneužívání zvířat?</i>	33
3.2	Terapeut (psovod)	34
3.2.1	<i>Nároky na terapeuta (psovoda)</i>	34
3.2.2	<i>Osobnost terapeuta (psovoda)</i>	34
3.2.3	<i>Kompetence canisterapeuta na úrovni obecné komunikace</i>	35
3.2.4	<i>Odborná kvalifikace canisterapeuta</i>	36
3.3	Klient	37
3.3.1	<i>Věk dítěte a vztah ke psu</i>	38
3.3.2	<i>Specifické problémy dětí se psem</i>	39
3.4	Rodiče	40
3.4.1	<i>Hyperprotektivní rodiče</i>	40
3.4.2	<i>Úzkostní rodiče</i>	40
3.4.3	<i>Tolerantní rodiče</i>	41
4.	SYSTÉM VZTAHŮ	42
4.1	Systém vztahů	42
4.2	Atributy vztahu	43
4.2.1	<i>Vzájemnost</i>	43
4.2.2	<i>Stimulace</i>	44
4.2.3	<i>Ovlivnění</i>	44
4.3	Dimenze vztahu	44
4.4	Komunikace	45
4.4.1	<i>Komunikace verbální a neverbální</i>	46
5.	OBLASTI	48
5.1	Koncept bio-psycho-sociální pohody	48
5.2	Sociálně emoční oblast	49
5.2.1	<i>Léčení fobií a chorobného strachu ze psů</i>	49
5.2.2	<i>Pes jako sociální partner</i>	49
5.2.3	<i>Zdroj sociální podpory</i>	49
5.2.4	<i>Sociální chování</i>	50
5.2.5	<i>Přehled aktivit</i>	50
5.3	Tělesná oblast	50
5.3.1	<i>Hrubá motorika</i>	50
5.3.2	<i>Jemná motorika</i>	51
5.3.3	<i>Koordinace oko – ruka</i>	52
5.4	Řečová oblast	53

5.5	Kognitivní (poznávací) oblast	53
5.5.1	<i>Vnímání</i>	53
5.5.2	<i>Rozvíjení poznávacích schopností</i>	54
II. PRAKTICKÁ ČÁST		
6.	CANISTERAPIE V ZAŘÍZENÍ PRO HANDICAPOVANÉ DĚTI	55
6.1	Cíle	55
6.2	Metody	55
6.2.1	<i>Zúčastněné pozorování</i>	55
6.2.2	<i>Canisterapeutický deník</i>	55
6.3	Cílová skupina	56
6.4	Časové rozvržení	56
6.5	Popis zařízení a ochrana osobních dat	56
6.6	Průběh canisterapie	57
6.7	Výsledky	57
6.7.1	<i>Canisterapeutický deník 1</i>	57
6.7.2	<i>Canisterapeutický deník 2</i>	60
6.7.3	<i>Canisterapeutický deník 3</i>	64
6.7.4	<i>Canisterapeutický deník 4</i>	67
6.7.5	<i>Canisterapeutický deník 5</i>	69
6.7.6	<i>Canisterapeutický deník 6</i>	70
6.7.7	<i>Canisterapeutický deník 7</i>	72
6.7.8	<i>Canisterapeutický deník 8</i>	73
6.7.9	<i>Canisterapeutický deník 9</i>	75
6.7.10	<i>Canisterapeutický deník 10</i>	76
7.	SHRNUTÍ	78
	Summary	79
8.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
	Elektronické dokumenty	83
9.	SEZNAM PŘÍLOH	84

Seznam zkratek:

AAA - aktivity za účasti zvířat

AACR - krizová intervence za účasti zvířat

AAE - vzdělávání za účasti zvířat

AAT - terapie za účasti zvířat

CT - canisterapie

DMO - dětská mozková obrna

ESAAT - mezinárodní asociace pro zooterapie

IVP - individuální vzdělávací plán

IZS ČR - Integrovaný záchranný systém České republiky

MR - mentální retardace

NNO - nevládní nezisková organizace

OS - občanské sdružení

1. ÚVOD

Na canisterapii je možné nahlížet z více perspektiv. Tato práce popisuje vztahy mezi účastníky canisterapie. Práce je rozdělena do dvou hlavních oddílů. V teoretické části nejprve popisují teorii canisterapie. V dalších kapitolách kladu hlavní důraz na účastníky canisterapie a vztahy mezi nimi. Poslední kapitolu v teoretické části tvoří popis oblastí, které tato metoda ovlivňuje. Vycházím mimo jiné z jediné odborné knihy na toto téma¹ a sborníků z mezinárodních konferencí. Teoretická část je částečně pojatá jako praktická, protože jsem si všechny teoretické věci „odžila“ také v praxi.

V praktické části popisují roční praxi v zařízení, které pracuje s handicapovanými dětmi. Používám metodu zúčastněného pozorování s důrazem na subjektivní popis vztahů formou canisterapeutického deníku.

1.1 Volba tématu

Na prvotní okamžik, kdy mě napadlo psát svojí práci o canisterapii, si přesně nevzpomínám. Víím ale, že od té doby se můj život změnil.

V té době jsem měla doma svého prvního psa – fenu labradorského retrívra Beátu. Myslela jsem si, že canisterapie je vhodné propojení zájmu o psy s budoucí profesí v sociální oblasti.

Minulé léto jsem odjela na canisterapeutické soustředění, které pořádalo občanské sdružení Psi pro život. Celý týden jsme byly s Beátou pozorovány a na konci jsme úspěšně dostaly certifikát (viz příloha č.2).

¹ Galajdová, Lenka. *Pes lékařem lidké duše aneb canisterapie*. Praha: Grada, 1999.

V rámci zvyšování kvalifikace v oboru jsem absolvovala rekvalifikační kurz „Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti“, kde jsem potkala skvělé lidi a nakoukla do canisterapie (viz příloha č.3).

Díky OS Psi pro život jsem docházela celý školní rok do zařízení, které pracuje s handicapovanými dětmi. O této zkušenosti pojednává praktická část práce.

1.2 Cíle bakalářské práce

Za rok plného nasazení v canisterapii jsem dostala odpovědi na otázky, které jsem si na začátku pokládala.

- 1) Jakým způsobem se vylepšují určité dovednosti klienta pomocí psa?*
- 2) Jak se promítá osobnost terapeuta (psovoda) do terapeutického procesu?*
- 3) Jak reaguje na tuto formu terapie pes? Jaký musí být pes?*

Tyto otázky slouží jako témata, které osvětlují vyznění celé práce.

2. TEORIE CANISTERAPIE

Cílem této kapitoly je definovat základní problematiku canisterapie. V první kapitole popisují současný stav canisterapie v ČR. Druhou kapitolou jsem chtěla připomenout odvěký význam psa pro člověka. V dalších popisují moderní historii ve světě a v ČR, které se částečně dotýkají i současné situace. Čtvrtým bodem vymezují problematiku definicí a vymezení canisterapie (definice canisterapie a zooterapie). Velmi důležitou a praktickou část představují v páté a šesté kapitole - metody a formy canisterapie. V předposlední kapitole bych se chtěla zaměřit na cíl canisterapie -zařazení do systému ucelené rehabilitace. Jako poslední uvádím souhrn zahraničních a českých sdružení

2.1 Současný stav canisterapie v ČR

Současná situace na poli zooterapií je stále dost roztržštěná a neuspokojivá. Neustále se naráží na nedostatek legislativních podmínek provozování canisterapie.

Jedině hiporehabilitace má jasně danou metodiku a je uznána jako terapeutická metoda.

Samotná canisterapie naráží na zásadní problém už jen užíváním tohoto pojmu. Tento výraz je složen ze dvou slov - *canis*, latinsky pes a *terapie*, řecky léčba. Ovšem tento pojem se již v ČR natolik rozšířil, že si dovoluji jej, s plným vědomím jeho formální nesprávnosti, používat nadále i já v této práci.

Aby bylo možno působení zvířat (či konkrétněji psů) uzнат jako terapii, bylo by zapotřebí přesněji zpracovat metodiku, konkrétní postupy, možnosti využití a přínos pro jednotlivé typy klientů. S touto situací se snaží vypořádat jak Česká canisterapeutická asociace, tak i jednotlivá občanská sdružení, které pod ní spadají. V současné době se o tuto problematiku zajímá také mnoho studentů různých oborů.

2.2 Vývoj vztahu psa a člověka

Pes se brzy stal životně důležitým spojencem člověka, společníkem, důvěrníkem a přítelem. Jasným důkazem je nález dvanáct tisíc let starého paleolitického hrobu na území severního Izraele, kde byli nalezeny kosterní pozůstatky člověka a psa. Paže byla obtočena kolem krku psa a ruka spočívala na jeho rameni, jako kdyby i po smrti chtěla zdůraznit sílu vazby, která mezi nimi existovala za života.²

Jako červená nit se táhne celým starověkem přítomnost psa na náboženských, válečných a společenských událostech. Ve starověkém Egyptě byl pes dokonce předmětem úcty, kdy ho uctívali jako strážce podsvětí a průvodce po království smrti. Jejich bůh Anubis měl lidské tělo, ale černou psí hlavu.

Proslulý Chammurabiho zákoník pamatoval na spravedlnost taky ke psům a špatné zacházení se psem bylo trestáno veřejným bičováním. Pes patřil k výbavě babylonského lékaře, protože již tehdy byla známa léčivá moc psích slin a bylo běžné dát psovi olízat rány nemocného.

Věrnost a oddanost psa opěvuje slavný řecký básník a kronikář Homer v příběhu ithackého krále Odyssea, který se po dvaceti letech vojenského strádání a putování rozbouřeným mořem vrací do vlasti a jediný, kdo ho poznává, je jeho věrný pes Argo, v té době již slepý a zanedbaný, neboť všichni dávno ztratili naději, že se král vrátí, a služky o jeho nemocného psa přestaly dbát. Obrana etických zákonů nebo bezbranných jedinců se stala právě v dobách starého Řecka významným prvkem symboliky psa.

Postavení psa ve středověku bylo silně ovlivněno náboženstvím. Raný středověk chápe psa jako samozřejmou součást života a pes se vyskytuje na tvrzích raně feudální šlechty stejně jako v chalupách rolníků. S postupujícím a sílícím vlivem katolické církve dochází ke změně náhledu na psa. Snad byl úzký vztah ke psu nebo kočce až příliš jasnou připomínkou pohanství a tak byl pes, stejně jako jiná zvířata, prohlášen za tvora bez duše.

Až racionální osvícené myšlení Evropy v 19. století a oslabení vlivu církve s sebou přineslo i změnu náhledu na vlastnictví domácích zvířat. Jejich chov a především cílené šlechtění se stalo výrazem triumfu člověka nad přírodou, kterým se tak chápe role stvořitele.

² Galajdová, Lenka (1999), str. 13.

Postupem času dostávají psi první humánní úkoly. V armádě Napoleona vyhledávali na poli raněné vojáky, aby jim mohla být včas poskytnuta pomoc. Po první světové válce se v Německu rozmáhá výcvik psů pro vojáky, kteří přišli v bojích o zrak. Tyto zkušenosti inspirovaly USA k podobnému zapojení psů do rehabilitace válečných letců v době druhé světové války a USA se pak staly vedoucí autoritou ve výzkumu i praktickém používání terapie pomocí zvířat.

Z těchto příkladů je patrné, že pes je pro člověka symbolem mnoha dobrých vlastností, zejména věrnosti a oddanosti. Je považován za citlivého, upřímného tvora neschopného lidských špatností. Je opředen spoustou bájí a legend a má pro člověka i hluboký mnohdy povědomý mystický význam. To jistě přispívá k jeho oblibě a úspěchům v terapii.

2.3 Moderní historie canisterapie

2.3.1 Historie ve světě

Jak jsem naznačila v úvodní kapitole, první a druhá světová válka znamenala průlom ve využití psa. V roce 1919 v USA navrhl sekretář Ministerstva vnitra Franklin K. Lane použití psů v nemocnici jako „kamarádů ke hrám“, jako rozptýlení pro pacienty. Do jedné americké nemocnice napsal dopis, ve kterém popisuje, jaký silný dojem v něm zanechaly oběti první světové války. Jak sám vysvětlil: „Nebohý šílený mladík, který přirozeně hledal přátelství a narážel na nejrůznější bariéry u svých nešťastných druhů, si nakonec vytvořil hluboké přátelství se psem. Osamělí francouzští chlapci hledali útěchu u svých psů a muži zotavující se po šoku a zraněních způsobených výbuchy granátů nacházeli někdy novou duševní rovnováhu ve vztahu se psem, který má sice omezené rozumové schopnosti, ale nepřekonatelné porozumění pro city.“³

Velký zlom nastal v 70. letech s osobou Borise M. Levinsona – otce moderní zooterapie. Tento americký dětský psycholog vlastně náhodou objevil, že zvířecí společník může být velmi cenným spoluterapeutem emocionálně narušených dětí. Levinson tehdy pracoval s chlapcem, který měl značné potíže s navazováním kontaktu s druhými lidmi. Levinsonův pes neměl běžně dovoleno být přítomen v ordinaci, když jeho pán očekával klienta, ten den

³ Galajdová, Lenka (1999), str. 26.

ale přišel chlapec dříve než bylo domluveno. Pes se chlapci na první pohled zalíbil a k Levinsonovu překvapení chlapec na psa dokonce přomluvil. Přitom Levinson se již měsíc marně snažil navázat s chlapcem kontakt, s ním chlapec nikdy nemluvil. Ono náhodné setkání Levinsonova psa s dítětem se tak stalo klíčem k pozdějšímu vyřešení chlapcova problému. Na základě tohoto úspěchu podněcoval Levinson začleňování pečlivě vybraných domácích zvířat do dětské psychoterapie k usnadnění a urychlení terapeutického procesu. Zároveň ovšem požadoval seriózní výzkum této oblasti ke stanovení přesných hranic a zásad terapie a doporučoval podle jakých kritérií vybírat a cvičit zvířata vhodná pro tuto práci.

Roku 1980 byl zorganizován první kongres na toto téma v Londýně.⁴ V roce 1982 stanovil Levinson metodologické zásady této nové vědní disciplíny. V USA od té doby došlo ke značnému rozvoji jak výzkumné tak praktické stránky zooterapie (Levinson, Corsonovi, Friedmanová....), zvířecí pomocníci jsou zde již běžnou součástí léčeben, domovů důchodců dětských domovů a léčebných zařízení, věznic a škol ...

V osmdesátých letech vznikla Delta Society – jedna z největších mezinárodních organizací, která se zabývá vztahy lidí a zvířat. Zásluhou Delty se začalo rozlišovat mezi AAA (Aktivitou za účasti zvířat) a AAT (Terapií za účasti zvířat). Od počátečních výzkumů a vědeckého bádání se těžiště práce Delty přesunulo na tvorbu standardů, norem a metodik. Zpřísnil se výběr zvířat, byly vypracovány metodiky výchovy a výcviky zvířat. Zavedlo se školení terapeutů, zkoušky jejich znalostí a zkoušky povah a dovedností zvířat. Zlepšila se spolupráce s psychology, pedagogy, logopedy, zdravotnickým personálem, rehabilitačními pracovníky, lékaři a rodiči klientů na jedné straně a veterináři, etology a kynology na straně druhé.

V 1990 vznikla mezinárodní organizace IAHAIO (International Association of Human-Animal Organizations), která sdružuje jednotlivé národní organizace (včetně Delta Society) pracující v oblasti výzkumu i praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty, koordinuje jejich aktivity, usnadňuje výměnu nejnovějších poznatků a zkušeností mezi nimi, vypracovává mezinárodní standardy, zlepšuje informovanost laické i odborné veřejnosti o dané problematice a udílí ceny jednotlivcům i institucím za zvláštní přínos oboru.

⁴ Lacinová, Jiřina (2003), str. 7.

2.3.2 Historie v České Republice

Zooterapie v České republice vznikla až po pádu železné opony, kdy nastala možnost se blíže seznámit s tímto zcela neznámým oborem, získat kontakty a literaturu. Nejpřínosnějším zdrojem literatury byla konference IAHAIO v Ženevě v roce 1995.

Termín canisterapie vznikl z popudu Dr. Lacinové, neboť v ČR do doby nebyly žádné informace o tomto odvětví. ⁵

1993 Vzniklo brněnské Sdružení Filia, které bylo iniciátorem dění u nás, průkopníkem oboru a osvětovým pracovníkem. Filia pak vytvořila první českou metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy (interakce velké skupiny psů s velkou skupinou dětí) a představila ji se značným ohlasem na ženevské konferenci.

1994 Občanské sdružení Piafa ve Vyškově vzniklo v roce 1994 s cílem umožnit, prostřednictvím HIPOTERAPIE – léčebné jízdy na koni zdravotně postiženým osobám zlepšení zdravotního stavu nenásilnou a příjemnou formou s možností rychlejší integrace do společnosti. Tak, jak patří k člověku koně, patří k němu i psi. V areálu sdružení Piafa se vždy pohybovalo několik psů, kteří radostně vítali každého příchozího a vyplňovali chvílky čekání na jízdu na koni. Nenásilnou formou se tak začlenili do terapie a byl odstartován projekt „Canisterapie jako součást hipoterapie“. ⁶

1995 Česká Republika se stala členem IAHAIO, prostřednictvím asociace AOVZ – Asociace zastánců zodpovědného vztahu k malým zvířatům, jejímž předsedou byl profesor Zdeněk Matějček.

1997 Založila MUDr. Lenka Galajdová Canisterapeutickou společnost a začala vlastní praxi metodikou tzv. „návštěvního programu“. ⁷

1998 V tomto roce byla uspořádána osmá mezinárodní konference IAHAIO v Praze na téma „Jak se mění úloha zvířat ve společnosti“, kde se prezentovala Dr. Galajdová a Dr. Lacinová. Tato konference byla dostatečně přínosná pro přijetí těchto terapií medii a veřejností. Původní despekt až odpor úřadů a institucí k tomuto směru využívání psů a jiných

⁵ Lacinová, Jiřina (2003), str. 8.

⁶ Podrápská, Jana (2000), str. 3.

⁷ Lacinová, Jiřina (2003), str. 7-8.

zvířat se sice neochotně, ale přesto mění k lepšímu. Iniciativy sice nevznikají v těchto okruzích, ale „zdola“ v občanském sektoru, někdy ve spolupráci s osvědčenými zdravotníky a pedagogy.

1999 Vydala MUDr. Lenka Galajdová jedinou českou knihu na téma canisterapie.⁸

Vznik metodiky polohování Mariky Zouharové z Blanska.

2001 Vznikla obecně prospěšná společnost Pomocné tlapy, která začala s výcvikem asistenčních psů s komplexní péčí o klienta. Asistenční psi plní zároveň úlohu canisterapeutů.⁹

2003 V červnu zorganizovalo Sdružení Filia první Mezinárodní seminář o zooterapiích, kde vznikla myšlenka založit zastřešující organizaci a přijmout obecně závazná pravidla pro provozování canisterapeutické praxe. Celostátní organizace, která byla společnou vůlí přítomných navržena k založení, se jmenuje Canisterapeutická asociace.

Na řadě univerzit vznikají diplomové práce s touto tematikou. A samozřejmě i činnost canisterapeutů se rozšiřuje, řada institucí si opatřuje vlastní rezidentní psy, jinam psi pravidelně docházejí a každé léto se koná několik canisterapeutických táborů. Letos V listopadu 2003 poprvé proběhla valná hromada nově vzniklé CTA.

2004 Sdružení Filia zorganizovalo druhý Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Tématickým záměrem tohoto semináře byla již konkrétně potřeba praxe – nutnost vytvořit metodiku canisterapie, která by byla akceptovatelná pro registraci na Ministerstvu zdravotnictví ČR.¹⁰

Zástupci OS ELVA-HELP vypracovali metodiku canisterapie pro krizovou intervenci, díky čemuž byli přijati do Humanitární sekce Integrovaného záchranného systému.

2005 Sdružení Filia zorganizovalo třetí Mezinárodní seminář o zooterapiích na vytvoření norem praxe.

⁸ Galajdová, Lenka. *Pes lékařem lidké duše aneb canisterapie*. Praha: Grada, 1999.

⁹ Pirnerová, Hana (2003), str. 54.

¹⁰ Lacinová, Jiřina (2004), str. 3

2.4 Definice

2.4.1 Širší a užší vymezení canisterapie

„Pozitivní vliv zvířete se projevuje i za běžných okolností, ale jeho účinek je větší, jestliže je využíváno k určitému cíli.“¹¹

Pokud bych chtěla toto tvrzení rozvést a aplikovat, můžeme canisterapii definovat v užším a širším vymezení podle toho, k jakému se vztahuje cíl. Tedy v širším slova smyslu: každý, kdo vlastní psa nebo s ním přijde do styku, je součástí canisterapie. V užším slova smyslu: jsou odborně zaměřené aktivity nebo terapie (AAT, AAA), o kterých bude zmínka později.

2.4.2 Definice zooterapie

1) „Zooterapie je především o hledání cest k aktivizaci zdravotně postiženého člověka a prostřednictvím zvířat co nejvyšší stupeň začlenění do běžného života. V principu může jakékoliv zvíře splnit léčebný cíl. Pro zooterapii jsou nevhodná zvířata, která mohou nějakým způsobem ublížit člověku. Přínosy zooterapie jsou u každého jedince různé. Významnou pomoc představuje pro osamělé děti v dětských domovech. Převážně nutí člověka přemýšlet nad někým jiným a nejen nad svým zdravotním stavem či smutkem.“¹²

2) „Zooterapie má mnoho podob. Jednou z nich je canisterapie.“¹³

2.4.3 Definice canisterapie

1) „Název canisterapie se vžil jako označení způsobu terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je zde myšlen přesně podle definice WHO jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Jinak lze canisterapii definovat jako AAA a AAT prováděné vždy jedním konkrétním živočišným druhem. Canisterapie se uplatňuje zejména jako pomocná (podpůrná) psychoterapeutická metoda při řešení různých situací, kdy jiné metody selhávají nebo je nelze použít.“¹⁴

¹¹ Pipeková, Jarmila (2001), str. 115

¹² Nerandžič, Zoran (2004), str. 12-13

¹³ Galajdová, Lenka (1999), str. 29

¹⁴ Galajdová, Lenka (1999), str. 23 - 24

2) „Je jednou z forem ucelené rehabilitace a zahrnuje všechny aktivity, při kterých je využíváno pozitivní působení psa na člověka se záměrem udržení nebo zlepšení zdravotního stavu, znalostí, sociálních dovedností nebo kvality života člověka. Canisterapie lze využít všude tam, kde jsou tyto přirozené potřeby nebo schopnosti člověka nějak omezeny či narušeny.“¹⁵

3) „Canisterapie je terapie, která využívá ke zlepšení pacientova zdravotního stavu možností, jež vyplývají ze vztahu jedince a psa.“¹⁶

2.4.4 Další definice

1) „**Canisterapeut** osoba, která provádí canisterapii. Obvykle se jedná o proškoleného dobrovolníka, který se svým psem složil canisterapeutické zkoušky a činnost provádí zdarma. Mnozí canisterapeuté ale mají i další odpovídající odborné vzdělání pedagogického, zdravotnického nebo sociálního charakteru a canisterapii mohou užívat v rámci své profese. Canisterapii je možno provozovat po studiu rekvalifikačního kurzu a zřízení odpovídající živnosti za úplatu.“¹⁷

2) „**Canisterapeutický tým** je canisterapeut a pes, který byl připraven a otestován pro účely canisterapie. Tým je kvalifikovaným týmem pouze v případě, že vlastní aktuální platný certifikát o canisterapeutických zkouškách.“

3) „**Canisterapeutické zkoušky** jsou zkoušky canisterapeutického týmu, které jsou pravidelně pořádány canisterapeutickými organizacemi a řídí se pevně stanoveným zkušebním řádem dané společnosti. Canisterapeutické zkoušky skládá vždy konkrétní psovod (canisterapeut) a konkrétní pes a je pro ně je pak vystaven certifikát, nejlépe s uvedenou časovou platností a výsledky zkoušek.“

¹⁵ Molová-Freeman, Michaela (2005), str. 13

¹⁶ Kalinová, Věra (2004), str. 38

¹⁷ Molová-Freeman, Michaela (2005), str.13

2.5 Metody canisterapie

O metody canisterapie se v tomto pojetí zasloužila Delta Society, o kterou se opírám a cituji z jejich internetových stránek.¹⁸

2.5.1 AAA – *Aktivita za účasti zvířat*

AAA je v podstatě setkání, při kterém se návštěvy u klientů účastní zvířata. Stejná aktivita může být opakována s větším počtem klientů, na rozdíl od terapeutického programu, který je přizpůsoben na míru konkrétnímu jedinci či jeho zdravotnímu stavu.

Klíčové vlastnosti :

- Nejsou určeny konkrétní cíle pro jednotlivé návštěvy.
- Dobrovolníci a poskytovatelé péče nejsou nuceni vést přesnou dokumentaci.
- Průběh návštěvy je spontánní a návštěva trvá tak dlouho, jak je potřeba.

AAA lze rozdělit na aktivní a pasivní, stálé a návštěvní.

a) Pasivní AAA

Naprostou nejjednodušší formou pasivní AAA je umístění akvária nebo klece s ptáčky do společenské místnosti ústavu nebo do čekárny u lékaře.

Role zvířat je v tomto případě pasivní, protože se o ně klient nestará, ale často přináší pozitivní efekt již pouhou svou přítomností.

Dokonce i zřízení venkovních krmítek pro ptáčky nebo zahrada přitahující motýly jsou výborným motivačním a odpočinkovým prvkem.

¹⁸ citace z <http://www.deltasociety.org/Animals AAAAbout.htm# terms>

b) Aktivní AAA

Aktivní typy AAA programů mohou být stálého (zvíře je v instituci stále a pečují o něj klienti nebo personál) nebo návštěvního typu. Návštěvní programy pečlivě vybraných, povahově otestovaných a zdravých zvířat (psů, koček, králíků, morčat) se odehrávají vždy na stejném místě ve stejný čas po omezenou dobu (obvykle jednou týdně na jednu hodinu). Ačkoliv návštěvní programy mají pouze omezené možnosti, jsou v zařízeních s náročnou ošetrovatelskou péčí, vysokým obratem pacientů nebo nemožností se o zvíře dostatečně starat vhodnější a personálem vítanější.

2.5.2 AAT – Terapie za účasti zvířat

AAT je terapie, kdy se přesně popisují cíle, kterých je u konkrétního klienta třeba dosáhnout.

Klíčové vlastnosti:

- Jsou určeny konkrétní cíle a zadání pro každého jednotlivce.
- Je stanoven terapeutický záměr, metodika, využíván je otestovaný pes a je odborná supervize.
- Je přesně zaznamenáván postup.

2.5.3 Rozdíly mezi AAA a AAT

Na první pohled se může zdát obtížné rozpoznat rozdíly mezi AAA a AAT. Zde jsou uvedeny některé zásadní rozdíly, které mohou pomoci v orientaci. Ačkoli AAA může splňovat jeden či více z následujících charakteristických bodů, AAT musí obsahovat všechny tři. AAT je formálnější procesem než AAA.

AAT je vedena profesionálem v oboru zdravotnictví, pedagogiky či sociální oblasti jako součást jeho praxe. Tato osoba může být lékař, ergotereapeut, fyzioterapeut, odborník na volnočasové aktivity, psycholog atd. Zvíře může být vedeno tímto profesionálem nebo dobrovolníkem pod vedením profesionála.

Abychom mohli hovořit o AAT, odborník musí používat zvíře jako součást své vlastní specializace. Například sociální pracovník musí používat zvíře v oblasti sociální práce. Pokud tentýž sociální pracovník navštíví neformálně skupinu dětí, pak již budeme hovořit o AAA.

AAT má jasně stanovené cíle. Vždy je dán konkrétní záměr, například zlepšování sociálních dovedností, podpora a rozvoj pohybových dovedností, verbálních schopností, posilování pozornosti atd. Každá návštěva či setkání se zvířetem by měla vést k dosažení jednoho či více stanovených cílů. Pokud tyto cíle nejsou definovány, nelze hovořit o AAT.

AAT je dokumentována. Každé setkání je zaznamenáno a přikládá se ke klientově dokumentaci, zaznamenává se konkrétní náplň setkání a posun.

2.5.4 AAE – Vzdělávání za pomoci zvířat

V řadě zemí byla do osnov výuky úspěšně zařazena i výchova k zodpovědnému vztahu ke zvířatům včetně toho, jak správně pečovat o psa nebo kočku. Kromě rodičovského vzoru hraje totiž velkou úlohu v tomto směru i příkladné chování jiných osob a zejména učitelů. Do podvědomí dětí se zvířata mohou dostat různými způsoby, např. v matematice, kdy malí žáci počítají zvířata, a ti straší třeba rychlost pohybu nebo povrch a objem těla zvířete. Svoji kladnou funkci mají také časopisy o zvířatech určené dětem. Nejlepší je, když jsou takovéto časopisy barevné, je možno do nich kreslit, vybarvovat a spojovat související pojmy. Jak potvrdily zkušenosti z Velké Británie: děti pak často vědí o zvířatech a péči o ně daleko více než jejich rodiče.¹⁹

2.5.5 AACR – Krizová intervence za účasti zvířat

Jedná se o metodu, kdy canisterapeutický tým působí po zásahu krize, mnohdy přímo v lokalitě krize. Cílem je zmírnění dopadu krize na psychiku jedince či skupiny. Canisterapeutický tým napomáhá při stabilizaci stavu, organizaci obětí do určité lokality, kde je jeho snahou monitorovat oběti krize a tím předejít prohloubení šokového stavu. Nejčastěji se canisterapeutický tým zaměřuje na nejzranitelnější ze skupiny a to např. na děti, seniory atd. Canisterapeutický tým je k dispozici i členům IZS ČR.²⁰

¹⁹ Galajdová, Lenka (1999), str. 40

²⁰ Tvrďá, Andrea (2005), str. 48-52

V zahraničí a nově již v České republice existují týmy, které pracují v oblasti krizové intervence. Například OS ELVA-HELP, které bylo přijato do Humanitární sekce Integrovaného záchranného systému.

2.6 Formy canisterapie

Canisterapie je obor velmi široký. Nabízí celou škálu aktivit a forem nebo jejich kombinace. Již pouhé rozlišení na AAA, AAT, AAE a AACR udává velké rozdíly, jak v metodách provádění canisterapie, tak i v přínosech pro jednotlivé skupiny klientů. Canisterapii můžeme využít nejen při nejrůznějších pobytových, vzdělávacích a prezentačních aktivitách, ale i při pouhém navázání kontaktu s klientem nebo skupinou klientů.

2.6.1 *Návštěvní program*

Je jednou z nejrozšířenějších forem prakticky prováděné canisterapie v ČR. Důležitým předpokladem je nejen kvalitně připravený a otestovaný pes, ale také kvalifikovaný psovod.

Návštěvní programy se většinou odehrávají na předem dohodnutém místě ve stejném časovém intervalu po individuálně vymezenou dobu. Velmi výhodné je, pokud do zařízení dochází několik canisterapeutických týmů a v případě nemoci psa nebo psovoda se mohou zastoupit a nedojde tak k narušení kontinuálního průběhu canisterapie. Zároveň se zde nabízí možnost, aby si klient v závislosti na svých preferencích či sympatiích vybral vhodného canisterapeutického psa. Tyto sympatie mohou být odvozeny od povahy psa, temperamentu, velikosti plemene, barvy a druhu srsti atd. Tak, jako klient může preferovat určitého psa, tak i canisterapeutický pes může být vhodný pro určitý druh nasazení a také psovod může mít blíže k určitému typu klientů. Návštěvní program se může odehrávat i v domácnosti klienta. Při tomto druhu nasazení je nutné, aby pes nebyl přetěžován, proto jsou doporučovány návštěvy jednou až dvakrát týdně v trvání jedné hodiny. Lze provozovat buď jednotlivě nebo ve skupině několika týmů.²¹

²¹ Molová-Freeman, Michaela (2005), str. 15.

2.6.2 Polohování

Polohování je jednou z forem canisterapie, jež je založena na přímém fyzickém kontaktu klienta a psa.²² Touto stále více oblíbenou metodou se začala jako jedna z prvních zabývat Marika Zouharová. Pro správný průběh je důležité, aby byl klient již předem se psím terapeutem seznámen a mezi klientem a psem byla již navozena důvěra, proto je vhodné tuto terapii začínat v přítomnosti rodičů či blízkého pedagoga.

Pro úspěšné polohování je zapotřebí zabezpečit klidné a příjemné prostředí, měkkou podložku, na které se bude polohovat. Polohovací jednotka trvá přibližně 15 - 20 minut. Vždy je vhodné jednotlivé polohy a celkovou manipulaci s klientem konzultovat s rehabilitačními pracovníky nebo fyzioterapeutem.

Odborníci z oblasti canisterapie na základě zkušeností z vlastní praxe podotýkají, že polohování je pro psa velmi vyčerpávající a pes by měl tímto způsobem týdně pracovat nanejvýš se třemi klienty.

2.7 Canisterapie v systému ucelené rehabilitace

Jedním z možných postupů, jak dosáhnout oficiálního uznání zooterapie (canisterapie) jako léčebné metody, by mohlo být její začlenění do systému ucelené rehabilitace, podobně, jak je tomu u hiporehabilitace.

Dle Nerandžiče²³ je ucelená rehabilitace vzájemně provázaný, koordinovaný a cílený proces, jehož základní náplní je co nejvíce minimalizovat přímé i nepřímé důsledky trvalého nebo dlouhodobého postižení jedince.

Rehabilitace, jak uvádí dále Nerandžič, je proces aktivizace zdravotně postiženého člověka, jehož cílem je co nejvyšší stupeň účasti na běžném životě v co nejvyšší možné dosažitelné kvalitě.

Čtyřmi hlavními složkami jsou – rehabilitace léčebná, pracovní, sociální a pedagogická.

²² Zouharová, Marika (2003), str. 12.

²³ Nerandžič, Zoran (2004), str. 12.

Vlastní zooterapie spadá do oblasti léčebné rehabilitace, přičemž hlavním a rozhodujícím faktorem léčení zdravotně postiženého je člověk terapeut, lépe řečeno léčebný tým. Zvíře je vždy spoluterapeut.

Mezi klady takto pojímané zooterapie patří tato fakta²⁴:

Je to přirozený, nenásilný a elegantní způsob, jak dosáhnout cílů rehabilitace.

Koncentruje všechny čtyři základní složky rehabilitace.

Je-li zvíře jako spoluléčitel „indikováno“ správně s ohledem na typ postižení a schopnosti člověka, je jeho působení daleko intenzivnější a trvalejší než většina ostatních metod.

Zvíře jako spoluterapeut zpětně ovlivňuje majitele.

2.8 Organizace

2.8.1 Mezinárodní organizace

IAHAIO

Mezinárodní organizace IAHAIO (International Association of Human-Animal Organizations) sdružuje jednotlivé národní organizace (včetně Delta Society). Hlavní rolí asociace je poskytnout strukturu, která pomůže koordinovat všechny členské organizace. Jak se zvyšuje celosvětový zájem a podpora pro tuto mladou vědu, roste i zásadní role IAHAIO. Jedním z cílů je podporovat nový výzkum, vzdělávání a rozvoj vztahu člověka a zvířete. Další cíl je poskytnutí prostoru pro sdílení myšlenek a informací mezi IAHAIO členskými organizacemi.²⁵

Každé tři roky se koná velká mezinárodní konference IAHAIO. Konference v roce 1995 ve Švýcarsku se týkala interakcí mezi člověkem a zvířetem. Konference v roce 1998 v Praze se zabývala směrnicí související se zvířecími aktivitami a terapií. V roce 2001 v Rio de Janeiro byla o domácích zvířatech ve školách.

²⁴ Nerandžič, Zoran (2004), str. 13.

²⁵ citace z <http://www.iahaio.org>.

Delta Society

Delta Society je jedna z hlavních organizací, která se zabývá vztahy lidí a zvířat. Posláním této společnosti je zlepšovat lidské zdraví pomocí zvířat. Mezi hlavní cíle patří rozšíření vědomí o pozitivním efektu zvířat na lidské zdraví a odstraňování bariér, které brání zapojení zvířat do každodenního života.²⁶

Delta Society má nyní v USA přes 6 500 týmu v terénu a desítky let praxe v návštěvním programu. Jejich zkušenosti jsou velmi nápomocné a většina ostatních zemí se jimi inspiroje. Záslouhou Delty se začalo rozlišovat mezi AAA (Aktivity za účasti zvířat) a AAT (Terapie za účasti zvířat).

Velkým problémem se momentálně jeví překlad knih Delta Society. Za oficiální český překlad „Standardů praxe v AAT a AAA“ si společnost řekla sumu přes půl milionu korun.²⁷ Tato částka nezahrnuje překlad sám o sobě.

2.8.2 CTA – Česká canisterapeutická asociace

V roce 2003 dala paní Lacinová²⁸ podnět ke zbudování platformy, na níž by se všichni provozovatelé zvířecích terapií měli možnost stýkat, konfrontovat a domlouvat se na společných postupech.

CTA sdružuje zájmové neziskové organizace a občanská sdružení zabývající se AAA – aktivitami za asistence zvířat, tak i AAT - terapií za asistence zvířat.

Canisterapeutická asociace sdružuje i organizace, které pracují s jinými druhy zvířat, například s ušlechtilými kočkami. Stejně jako psi, i kočky musí projít zkušebním testem povahy a týmové spolupráce chovatel – kočka, než je jim umožněn vstup do cílových zařízení.

Celá práce je založena na bázi dobrovolnosti, společným usnesením jsou však členské organizace povinny se podřizovat.²⁹

- Členové CTA:**
- 1) Sdružení Filia
 - 2) Pomocné tlapy o.p.s.
 - 3) ELVA-HELP
 - 4) HELPPES - centrum výcviku psů pro postižené

²⁶ citace z <http://www.deltasociety.org/home.htm>.

²⁷ Molová- Freeman, Michaela (2004), str. 16.

²⁸ Lacinová, Jiřina (2003), str. 9.

²⁹ Lacinová, Jiřina (2004), str. 7.

- 5) Sdružení Piafa ve Vyškově
- 6) Senior canisterapie
- 7) SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.
- 8) Psi pro život

3. ÚČASTNÍCI VZTAHU

Tato část pojednává o jednotlivých účastnících canisterapie. Popisuje význam, nároky, testování psa a často diskutovanou moderní otázku - welfare zvířat v terapiích. Dále se zmiňují o osobnosti psovoda (terapeuta) a jeho odborných kvalifikacích. Následující podkapitolou je klient jako partner pro psa. Poslední je zmínka o rodičích během terapie.

3.1 Pes

Podle Galajdové ³⁰ se v osmdesátých letech ve světě se stoupající profesionalitou terapeutů zpřísnil výběr zvířat a byly vypracovány metodiky výchovy a výcviku psů. Zavedlo se školení terapeutů, zkoušky jejich znalosti a zkoušky povah a dovednosti zvířat. Zlepšila se spolupráce s psychology, pedagogy, logopedy, se zdravotnickým personálem a rodiči klientů na jedné straně a veterináři a kynology na straně druhé. Výchova terapeutických psů v USA má svoje přísná pravidla a následný výcvik je zakončen zkouškou podle zvláštních zkušebních řádů.

3.1.1 *Výběr psa a vhodné plemeno*

Podle Svobodové ³¹ je obecně možné říct, že psi určené pro canisterapii se rekrutují ze tří skupin:

- 1) mám doma vhodného psa a hledám pro něj uplatnění.
- 2) nemám psa příliš vhodného, ale canisterapii se chci za každou cenu věnovat a jsem do té míry silná osobnost, že psa zvládnou.

³⁰ Galajdová Lenka (1999), str. 133.

³¹ Svobodová, Ivona (2004), str. 28.

3) canisterapie mě zajímá natolik, že se jí chci věnovat a hledám vhodného psa. Buď si vyberu dospělého osvědčeného jedince nebo hledám štěně, které by mi v budoucnu vyhovovalo.

Pro canisterapii budeme hledat spíše vhodného jedince a není tedy možné přesně stanovit, zda to či ono plemeno je vhodné či nevhodné jako celek. V poslední době se má za to, že jsou plemena, kde je více vhodných jedinců a naopak. I mezi zcela nevhodnými plemeny se může najít vhodný jedinec na canisterapii, což je ale výjimečné. Je tedy jedno, zda do canisterapie zařadíme retrívra, švýcarského bílého ovčáka nebo leonbergra či obyčejného voříška.

Podle Svobodové³² budoucí canisterapeutický pes musí vykazovat hlavně odpovídající povahové vlastnosti. Je třeba hledat plemeno klidné, dobře ovladatelné, neušťekané a také plemeno, které není fixováno na svého majitele, ale vítá lidskou společnost obecně. Velkou roli hraje i exteriér psa. Tím není myšleno výstavní hodnocení odvozené od toho, jak určitý jedinec odpovídá, či neodpovídá požadavkům standardu, ale exteriérové znaky typické pro plemeno. Je třeba vycházet z toho, že fyzický kontakt člověka a psa je jedním ze základních bodů canisterapie. Obtížné lze například využívat psy s velkým množstvím volné kůže nebo psy s výraznými pysky, u kterých snadno dochází k enormnímu a většinu lidí odpuzujícímu slinění. Obtížně lze využívat i psy s tvrdou a pichlavou srstí, protože kontakt s nimi není některým lidem příjemný a u jedinců s citlivější pleť může vyvolávat nepříjemné reakce. Určitá omezení mají i psi s výrazným předkusem. Silně vysunutá spodní čelist s vyčnívajícími řezáky mohou působit hrozivě.

Z hlediska budoucího využití je zajímavá i velikost plemene. Například v domovech pro seniory jsou vítáni spíše psi menší, kteří neohrožují stabilitu obtížně se pohybujících lidí a jejichž velikost umožňuje, aby si je ležící pacient vzal na lůžko. Zakladatelka hnutí Senior Canisterapie Volšická³³ využívá pro svou práci středně velkých hladkosrstých plemen, protože na lůžkách klientů je maximálně omezený prostor a pes se musí pohybovat nanejvíš opatrně, aby na ležícího klienta nešlápl. Na druhou stranu se na práci s dětmi více hodí větší psi.

Z velkého množství plemen, která jsou k dispozici, se zatím v canisterapii nejvíce uplatňují plemena retrívrů. Nejoblíbenější je zlatý retrívr a stejně vynikající vlastnosti a

³² Svobodová, Ivona (2004), str. 12 – 13.

³³ Volšická, Jiřina (2003), str. 19 – 20.

neuvěřitelnou schopnost vcítění vykazuje flat coated retrívr. Vhodné vlastnosti má i novofundlanský pes a z malých plemen například bruselský grifonek.

3.1.2 Nároky na psa

Canisterapeutický pes by tedy měl být:

- očkovan (dle očkovacího schématu zaznamenaného v mezinárodním očkovacím průkazu).
- odčervěn (pro takto využívaného psa se uvádí preventivní odčervování 4x ročně).
- fena je mimo dobu říje.
- aktuálně v dobré kondici, a to jak fyzické, tak psychické.
- čistý – nemusí být sice vykoupan před každým setkáním, ale postačí pes vyčesaný, žijící v domácnosti. Pes trvale umístěný ve venkovním kotci by neměl být pro canisterapii využíván ať již z důvodů hygienických, tak pro nemožnost trvalého blízkého kontaktu s člověkem, který je pro kvalitní terapeutické využití naprosto nezbytný.
- otestovaný, tedy pes, který úspěšně absolvoval test povahy pro terapeutické využití.

3.1.3 Testování psa

Svobodová³⁴ vychází z předpokladu, že canisterapie je postavena na povaze a výchově psa. Z tohoto důvodu se dnes používají různé testovací metody a zkušební řady testování psů pro canisterapii. V České republice je situace taková, že jednotlivá občanská sdružení či jiné společnosti, které psy pro canisterapii připravují, si pro své vlastní potřeby tyto testovací metody a zkušební řady vytvářejí. Požadavky na canisterapeutického psa se v mnohých organizacích liší.

V poslední době sílí požadavek na sjednocení testování psů, který naráží na odpor jednotlivých organizací, které nechtějí slevit ze svých požadavků a myslí si, že jejich testy jsou nejlepší.

Termín otestovaný pes by neměl být chápán tak, že kteréhokoli otestovaného psa je možno kýmkoli využít pro canisterapii. A to z toho důvodu, že obdrženy certifikát se nevztahuje na psa jako takového, ale na tým tvořený psovodem a psem.

³⁴ Svobodová, Ivona (2003), str. 55 – 56.

I já - autorka práce - jsem byla jsem testována se svým psem Beátou ve dvou organizacích. Nejprve v OS Psi pro život, kde testování probíhá celý týden v rámci canisterapeutického soustředění. Psi jsou podrobně sledováni při všech činnostech během dne – při venčení, během výcviku i praxe. Sdružení tvrdí, že během jednoho jediného dne testování se nemůže projevit povaha psa a vhodnost na canisterapii, proto toto sdružení pořádá týdenní pobyt, kde probíhají přednášky o canisterapii a výcviky pro psy (viz příloha č.2).

Podruhé jsem byla testována podle Zkušebního řádu pro testování psů využívaných pro rozvoj osobnosti společností SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o. a Pomocné tlapky, o.p.s. Tento test probíhal pouze jeden den a dá se říci, že obsahuje všechny modelové situace, které jsou přítomny i v jiných testech, proto bude popsán níže (viz příloha č.4).

3.1.4 Účel testování

- Testovací řád je schválen Ústřední komisí pro ochranu zvířat.
- Účelem tohoto testovacího řádu je ověřit, zda chování a povahové vlastnosti psa umožňují jeho využití pro rozvoj lidské osobnosti u jedinců s různým typem postižení v oblasti speciálně pedagogické, sociálních služeb či ve zdravotnických zařízeních (speciální školy, střediska rané péče, integrační centra, domovy důchodců, ústavy sociální péče, rehabilitační zařízení, psychiatrické léčebny atd.)

3.1.5 Náplň testovacího řádu

V této podkapitole cíleně spojím teoretickou část s praktickou, protože jsem testování osobně prožila se svým psem Beátou. Myslím si, že by byla škoda nepopsat svoje zážitky.

1) Chování psa při kontaktu s neznámým člověkem - pes by se měl projevovat přátelsky a nebránit se užšímu kontaktu či manipulaci, např. kontrola chrupu, uší, tetování, tlapek a dovolí-li to jeho velikost i zvedání a chování.

Tento bod jsme splnili hned na začátku při přihlašování psa, kdy jsem ani nepoznala, že už začal test. Testující zkontrolovala tetování, zuby a pohladila si psa.

2) Reakce na pachy - pes nesmí nevhodně reagovat na pach dezinfekčních prostředků používaných například ve zdravotnických zařízeních.

Tento bod patří mezi velmi úsměvné pro lidi, kteří canisterapii dlouhodobě provádějí. Odborníci tvrdí, že pes je už v domácnosti zvyklý na pach různých dezinfekčních prostředků. Musím potvrdit, že můj pes žádný pach nezaregistroval a ani na něj nereagoval.

3) Reakce na zvuky - pes si nevšímá rušivých zvuků, přirozeně reaguje i na nezvyklé zvukové projevy jedinců s mentální retardací, s DMO apod.

Tento bod jsme plnili během celého testování - nebyli přítomni žádní postižení.

4) Reakce psa na člověka v nezvyklé situaci a jakýkoliv fyzický kontakt s ním. Pes nesmí nevhodně reagovat na člověka s holí, na vozíku, s nekoordinovanými pohyby, člověka, který upadne, pohybuje se po zemi nezvyklým způsobem atp.

Setkali jsme se s člověkem na vozíku, kdy pes měl vyskočit na vozík a nechat se pohladit a vzít si piškot.

5) Reakce na nabídnutý pamlssek nebo hračku - pes nemusí pamlssek přijmout, ale učiní-li tak, jeho projev by měl být jemný, opatrný, neohrožující.

S tímto bodem máme velké problémy, protože vlastním psa, který rád jí, pamlssek nebo piškot sní rychle a neurvale.

6) Ovladatelnost psa, kdy se prověřuje zvládnutí základních povelů či schopnost rychlého zklidnění při hře a následná schopnost opětovné koncentrace.

Probíhalo to tak, že jsme měli předvést povel sedni, lehni, ke mně, k noze a zůstaň.

8) Reakce psa na kontakt s více lidmi, kdy pes vyrovnaně reaguje i na úzký kontakt se skupinou lidí.

I když to tak nevypadá tento bod je pro psy velmi náročný, psovod obvykle drží nebo hladí hlavu psa a uklidňuje ho.

9) Pes v přítomnosti psovoda musí zůstat klidný i v případě, že se cítí ohrožován například **nápřahem holí nebo berlí**, nápřahem ruky, nohy, zvýšeným hlasem, nečekaným dotekem zezadu.

Tento bod byl hodně náročný. Setkali jsme se s velkým silným pánem, která řval a prudce nápřah hůl. Všechny tyto situace jsou přetažené do extrému, aby se ukázala reakce psa v krizové a nečekané situaci. Já i pes jsme to zvládli velmi dobře.

10) Reakce na kontakt s jinými zvířaty, která prověří, zda se pes neprojevuje agresivně či útočně a nemá snahu jinému zvířeti ublížit.

Tento bod jsme neplnily, ale já i pes reagujeme na ostatní zvířata velmi dobře.

Povahové vlastnosti psa se mohou během jeho vývoje změnit, tudíž bývá pravidlem, že časová platnost certifikátu na canisterapeutické zkoušky je časově omezena, někde na dobu jednoho roku, v jiných zařízeních na dva roky. Předpokládá se, že během této doby může dojít k přetížení psa, k jeho vyčerpání, které by mělo za následek jednak snížení kvality terapie, jednak ohrožení zdraví psa a celkové negativní ovlivnění kvality jeho života.

3.1.6 Výchova psa pro canisterapii

Podle Loučky³⁵ se musíme řídit důležitými pravidly při výchově psa.

1. Socializace, vtiskávání lásky k lidem. Ideální je začínat s pejskem od štěněte, zvykat ho na přítomnost jiných lidí. Výchova od štěněte je nezbytná. Psa je třeba vystavovat různým situacím (i třeba naaranžovaným), které musí brát jako normální a reagovat na ně kladně.

2. Být psovi partnerem, ale zároveň šéfem. Při práci i při hrách jsou psovod a pes partneři. Psovi je třeba dát šanci být úspěšný. Psovod by neměl připustit, aby si pes dělal, co chce. Dosáhnout úspěchu ve výcviku se dá jedině trpělivostí, vytrvalostí a důsledností.

3. Nešetřit chválou. Existuje mnoho různých způsobů odměny a je dobré naučit se je používat v pravý čas a odstupňovaně podle toho, jak jsou pro psa příjemné. Pes by se měl chválit i za nepatrné zlepšení, ne však neustále.

4. Vytvářet vztahy založené na vzájemné důvěře - pes pak poslouchá z přirozené úcty ke svému pánovi, ne z donucení. Ztracená důvěra se velice těžko navrácí zpět. Někdy hrají roli i zdánlivé maličkosti. Například, když někdo naláká psa pamlskem, pak mu ho odepře nebo psu bezdůvodně vynadá.

5. Naučit vzájemné komunikaci. Povelů psovi musí být jasné, krátké. Předem je potřeba si rozmyslet, které povelů používat. Stává se, že pes není na svého pána soustředěn, proto je nutné před samotným povelů psa oslovit jménem.

6. Povelů i nápravu chyb odstupňovat. Velkou roli při vzájemné komunikaci hrají gesta, výška a zabarvení hlasu nebo i pozice psovoda (komunikace se může zřetelně změnit, pokud si psovod k psovi sedne, nebo pokud stojí nad ním). Je důležité klidně ke psu hovořit, jelikož neustálé křičení povelů na psa způsobuje, že pes otupí.

³⁵ Loučka, Radko (2004), str. 67.

Celkově by se dalo říci, že povely klasické poslušnosti se při canisterapii příliš nedoporučují, lépe je se psy „rozmlouvat“, případně naučit psa reagovat na povely rukou nebo hlavou, které ostatní tolik nevyrušují.

3.1.7 *Welfare psů - canisterapie jako nová forma týrání a zneužívání zvířat?*

Podle Vízdalové³⁶ se v souvislosti s využitím terapeutických nebo asistenčních zvířat vynořují stále naléhavěji etické otázky. Je třeba důsledněji hájit potřeby zvířat, neboť jejich nevhodná a příliš dlouhá angažovanost v terapiích je stresem, který urychluje stárnutí a vznik nemocí.

Dále Vízdalová popisuje základní etické normy pro využití zvířat v terapii:

- 1) Všechna zvířata, která jsou v terapiích využívána, musí být chráněna před zneužíváním, nepohodlím a vyčerpáním jak fyzickým tak duševním.
- 2) Zvíře musí mít vždy zajištěnou ošetrovatelskou a veterinární péči.
- 3) Všechna zvířata musí mít k dispozici místo, kde mají klid, aby si mohla odpočinout od pracovních aktivit. Terapeut využívající zvířata musí vědět, zda zvíře podstoupilo všechny preventivní procedury.
- 4) V situaci, kde klient zvíře zneužívá ať už úmyslně, nebo neúmyslně, je nutno respektovat základní potřeby zvířete, i když to může znamenat ukončení kontaktů mezi klientem a zvířetem.
- 5) Klienti, kteří hrubě zneužívají terapeutické zvíře, mohou zcela zničit kapacitu zvířete pomáhat jiným.

Podle Galajdové³⁷ je naprosto nepřijatelné nutit k terapii zvíře, které je nemocné, stresované nebo kontakt odmítá. Takové jednání je krajně nezodpovědné a zbytečně by mohlo vést při nevhodné reakci zvířete k emocionálnímu poškození nebo dokonce k přímému fyzickému poranění klienta a ke zničení všech dosažených terapeutických výsledků.

³⁶ Vízdalová, Hana (2005), str. 18.

³⁷ Galajdová, Lenka (1999), str. 136.

3.2 Psovod (terapeut)

3.2.1 Nároky na psovoda (terapeuta)

Dosud byly zmiňovány zejména podmínky, které musí splňovat pes a nároky, které jsou na něj při canisterapeutickém využití kladeny. Jak jsem již zmínila, není to jen pes sám, ale tým, jehož nedílnou součástí je psovod, či můžeme říci terapeut.

V různých pracích či příspěvcích zabývajících se canisterapií je často akcentován pes. Jak již bylo uvedeno výše, pes působí pouze jako spoluterapeut (co-terapeut), a proto by měly být určité nároky kladeny i na psovoda (terapeuta). Tato osoba by tedy měla splňovat následující podmínky:

- Vlastnit otestovaného psa a tvořit tedy tým.
- Absolvovat odborný kurs a být specialistou v dané oblasti (fyzioterapeut, speciální pedagog, psycholog apod.), mít snahu se dále vzdělávat v oboru, ve kterém při canisterapii působí a účastní se odborných konferencí a seminářů zaměřených na zooterapii.
- Být kvalifikovaný kynolog, tedy člověk zabývající se výcvikem psů na vyšší úrovni
- Výše uvedené požadavky jsou však pouze možnostmi, hlavní je nepochybně osobnostní výbava.

Zjistila jsem, že mnoho lidí, kteří vykonávají canisterapii, jsou odborníci jen v jedné oblasti. Buď jsou specialisty na oblast práce s lidmi nebo jsou dlouholetí kynologové. Tento druh terapie je náročný na kvalifikaci, člověk musí být vzdělaný a kvalifikovaný v obou oblastech.

3.2.2 Osobnost terapeuta

Hovoříme-li o terapeutovi, mělo by se jednat o kvalifikovanou osobu, přičemž není důležité, zda se jedná o muže či ženu. Lidé obou pohlaví dosahují v terapeutické práci stejně uspokojivých výsledků. Podle Drapely³⁸ by měl každý kvalitní terapeut v sobě slučovat povahové rysy tradičně připisované oběma pohlavím: ze ženské povahy emotivní zaměření, pochopení pro druhé, citlivost a takt, z mužské povahy pak převážně racionální orientaci, rozhodnost a objektivitu.

³⁸ Drapela, Victor (1995), str. 164.

Je důležité, aby zájemce o canisterapii již před započítím odborného studia měl alespoň základně vyjádřeny vlastnosti budoucí terapeutické osobnosti. Jde o dostatečnou inteligenci, životní energii, přirozený optimismus, otevřenost a flexibilitu. K těmto eticko-psychologickým vlastnostem patří přiměřená životní zralost, vnitřní poctivost, respekt pro lidská práva a snaha pomáhat druhým, i když jsou etnicky, nábožensky či názorově odlišní. Canisterapeut by měl také dobře znát sám sebe a bezvýhradně přijímat svou osobnost s jejími přednostmi i chybami. Není účelné potlačovat a popírat vlastní chyby, to může vést k depresím a vlastní nespokojenosti. Naopak vědomí si vlastních slabostí může přivést budoucího terapeuta k dokonalejšímu chápání lidské přirozenosti a k větší ochotě odpouštět mylná rozhodnutí sobě samému i klientům, s nimiž bude v terapeutickém vztahu. Při pozdějším dozrávání v odborné činnosti bude mít terapeut mnoho příležitostí poznat sám sebe i lidskou přirozenost a dále objevovat smysl své práce a svého životního poslání.

Podle Nedvědové³⁹ v postoji terapeuta ke klientovi jsou nejpodstatnější empatie, akceptace a kongruence terapeuta. Empatický postoj terapeuta se projevuje jako schopnost vcítění do prožívání klienta a porozumění jeho subjektivnímu prožívání. Akceptace představuje schopnost terapeuta přijímat a respektovat klienta takového, jaký je, bez hodnocení a podmínek. Je to určitá osobní vřelost, která disponuje terapeuta pro práci i s těmi klienty, kteří vzbuzují v druhých odmítání, kritiku nebo despekt. Kongruence terapeuta je shoda mezi profesionálním projevem terapeuta a jeho osobními pocity, myšlenkami a postoji. Terapeut přesto, že je profesionál, vystupuje vůči klientovi jako reálná osoba, která se mu snaží porozumět a pomoci. Tato charakteristika terapeuta bývá označována jako opravdovost. Někteří odborníci pro tuto opravdovost volí také termín autenticita, tedy vzájemný soulad mezi vědomím a projevy chování navenek, což dohromady tvoří lidské jednání.

3.2.3 *Kompetence canisterapeuta na úrovni všeobecné komunikace*

Terapeut musí být schopen velmi dobře komunikovat, a to jak verbálně, tak i neverbálně. Podle Drapely⁴⁰ musí mít především tyto kompetence:

- schopnost přesně pochopit smysl klientových výroků i neverbálních signálů, tj. chápat nejen objektivní obsah výroků, ale i jejich emotivní zbarvení, jež doplňuje jejich celkový význam (výraz ve tváři, tón hlasu apod.).

³⁹ Nedvědová, Markéta (2006), str. 11.

⁴⁰ Drapela, Victor (2003), str. 165.

- schopnost aktivně naslouchat, tj. pozorně naslouchat a parafrázovat důležité klientovy výroky. Z toho klient poznává, že mu bylo porozuměno a zároveň si ujasňuje vlastní myšlenky a citové reakce.
- schopnost taktně klientovi oponovat, když si jeho výroky vzájemně odporují, nebo když jsou v rozporu s jeho chováním.
- schopnost dávat klientovi přesné a srozumitelné informace, které potřebuje pro smysluplné konání a rozhodování.
- schopnost vhodně zahajovat a končit jednotlivá setkání a stimulovat klienta k terapeutické spolupráci.

3.2.4 Odborná kvalifikace canisterapeuta

Každá organizace, která provozuje canisterapii, pořádá své semináře a přednášky, které zvyšují kvalifikaci jejích členů.

Nejvíce propracovaný systém zvyšování kvalifikace mají Pomocné tlapy, ops. Zavedly ho letos na jaře. Rozdělily kvalifikace a pravomoce lidí, kteří provozují canisterapii do 3 typů.

1. Typ: CANISASISTENT - Rozsah činnosti, ke které byl canisasistent oprávněn:

Povinný základní stupeň. Canisasistent je oprávněn sám vykonávat společenskou činnost, tzv. AAA, pod dozorem osoby pečující o klienta nebo spolupracovat s kvalifikovaným odborníkem při terapeutické či edukační činnosti, tzv. AAT a AAE. Canisasistent dále může působit v obecné osvětovo-vzdělávací činnosti. Canisasistent nepracuje s osobními údaji klienta nad rámec nezbytně nutný k provedení práce.

2. Typ: CANISTERAPEUT - Rozsah činnosti, ke které byl canisterapeut oprávněn:

Pakliže je canisterapeut současně odborníkem vzdělaným v sociálním, zdravotnickém nebo pedagogickém oboru a pokud to dovoluje charakter práce, může canisterapeut pracovat samostatně a provádět činnost typu AAA, AAT nebo AAE v rámci své odborné kvalifikace. Vyžaduje-li to náplň činnosti, spolupracuje canisterapeut s dalšími odborníky a osobami pečujícími o klienta, přičemž canisterapeut vede psa a spolupracovník vede klienta. Canisterapeut pracuje s osobními údaji klienta (diagnoza, anamnéza) tak, jako ostatní odborníci pečující o klienta.

3. Typ: MENTOR - Rozsah činnosti, ke které byl mentor oprávněn:

Mentorem rozumíme canisasistenta nebo canisterapeuta s dlouhodobými zkušenostmi s určitým typem práce, který je schopen zacvičit nováčky. Teoreticky vzdělaný student, kterého mentor zaučuje, se účastní canisterapeutické činnosti nejdříve náhledem, poté spoluprací a následně samostatně pracuje pod dozorem mentora. Teprve pak získává svou kvalifikaci.

Při zvyšování své kvalifikace jsem absolvovala kurz „**Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti**“, který pořádá vzdělávací centrum SVOPAP – člen české canisterapeutické asociace. Kurz je určen zájemcům o canisterapii. Na tomto kurzu se spolu se mnou sešlo šest žen z celé české republiky, které přišly každá s jinou motivací. Některé byly učitelky ze základních či speciálních škol, které chtěly zařadit psa do učebních plánů, jiné zkušené kynoložky, které se chtěly dozvědět o různých typech postižení. Výuka teoretických předmětů je koncipována jako víkendové studium a probíhá ve stanovených intervalech jedenkrát za měsíc. Praktická část je věnovaná manipulaci a praktickým ukázkám. V rámci kurzu jsem byla testována podle Zkušebního řádu pro testování psů využívaných pro rozvoj osobnosti společností SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o. a Pomocné tlapky, o.p.s. Výuka i praxe probíhá ve spolupracující Pomocné škole pro žáky s více vadami Zahrádka na Praze 3. Náplní je vedle teoretické přípravy (např. anatomie a fyziologie psa, chov psů, hygiena chovu psů, výživa a krmení psa, vybrané kapitoly z veterinářství, základy parazitologie, etika a etologie psa) také studium speciálních předmětů (vybrané problémy z obecné psychologie, vývojová psychologie, sociální psychologie, psychosociální patologie, praktická manipulace a výchova psa).

3.3 Klient - partner pro psa

Spektrum využití psa v canisterapii je velmi široké. Můžeme je rozlišovat podle vlivu určitého prostředí na klienta (rodina, ústavní, nemocniční či vzdělávací zařízení), podle diagnózy jeho postižení (fyzické, mentální, smyslové a psychické) nebo jen odchylky v chování či následku různých traumatických zážitků (zneužívané a šikanované osoby, osoby v závislosti na drogách, alkoholu či autometech), problémů samoty či stárí.

Pro mě je klientem dítě. Dá se říci, že jsem pracovala pouze s dětskými klienty převážně předškolního věku. Tuto teorii budu tedy pojednávat pouze o tomto typu klientů.

3.3.1 Věk dítěte a vztah ke psu

Podle Galajdové⁴¹ záleží na tom, v jakém věku se dítě se zvířetem setká, jaké jsou na něj kladeny požadavky a na dalších okolnostech. Podle profesora Matějčka⁴² základní otázka zní: Kolik je tomu dítěti let? Věk a duševní vyspělost dítěte určuje vnímavost vůči podnětům, jež mu soužití s domácím zvířetem přináší.

1. Období novorozence a kojence je přibližně do jednoho roku života dítěte, ke konci tohoto období dítě může psa rozeznat jako objekt, kterého není potřeba se bát a který je příjemný na pohmat.

2. Období batole od jednoho roku přibližně do tří let věku dítěte. Vývojová psychologie říká, že pro dítě přibližně do tří let je pes jen něčím pohyblivým na podívanou a pro zábavu. Velmi zajímavou hračkou, které dává přednost před neživými hračkami, protože se pohybuje, reaguje, má teplé a chlupaté tělo, chce si hrát, a to všechno je pro dítě velmi atraktivní. Dále podle Matějčka kromě vydatné stimulace smyslového aparátu dítěte a jeho intelektových schopností je tu tedy i přínos pro výchovu k toleranci a ohleduplnosti, k respektování práv a potřeb druhého a k jiným užitečným postojům. Hlavní formou kontaktu malých dětí a psů je hlazení a hraní. Dítě pozoruje psa jako něco živého, na co se lze dívat, čeho se lze dotknout a co lze přidržet. Již ve věku, kdy dítě začíná lézt, tedy přibližně ve věku devíti měsíců, je možný tento druh kontaktu a po dlouhou dobu se kontakt dítěte se psem omezuje pouze na uvedené projevy.

V okamžiku, kdy dítě začíná mluvit, tedy přibližně ve věku půl druhého roku až do dvou let, se uvedený vztah mění.⁴³ Dítě může na psa volat, pes se stává partnerem pro komunikaci. V případech, kdy pes na zavolání poslechne, pomáhá dítěti k pozitivním zážitkům. Může však u dítěte tohoto věku vyvolat i pocity nevole, pokud na jeho zavolání nereaguje.

3. U předškolních dětí a mladších školáků přetrvává do značné míry vnímání psa jako „živé hračky“. V jejich věku však má již pes díky reakcím a zpětné vazbě určitou výchovnou funkci. Jsou také víc schopné se psem dovádět, vyhrát si s ním. Na vzájemný kontakt je však třeba stále ještě dohlížet, aby nedošla k úhoně ani jedna strana.

⁴¹ Galajdová, Lenka (1999), str. 33.

⁴² Matějček, Zdeněk (2000), str. 117 – 119.

⁴³ Galajdová, Lenka (1999), str. 34

Pes v tomto věku začíná hrát i roli důvěrníka, kterému lze říct vše ve chvíli, kdy je dítěti svět dospělých příliš vzdálen, nebo kdy se mu pro jeho sdělení zdá nevhodný.

Nová změna vztahu dítěte a psa začíná vstupem dítěte do školy. Svět dítěte se nyní otevírá směrem ven, pes však zůstává ve světě rodiny. Stává se přítelem, který je vždy po ruce, když jej dítě potřebuje, který si neklade žádné nároky, který je vděčný za každý projev přichylnosti.

4. Ve věku kolem devíti let, kdy děti přecházejí do středního školního věku, nastává zlom ve vztahu ke psovi. Je to věk, kdy za normálních okolností dochází u dětí k diferenciaci identity podle pohlavní příslušnosti (z chlapců se psychicky stávají mladí muži a z děvčat mladé ženy ještě před pohlavním dozráním) a v plné míře se rozvíjejí tzv. rodičovské postoje vůči malým dětem. Na zvířatech a se zvířaty, zvláště jsou-li to mláďata, mohou děti nyní osvědčovat a rozvíjet pečovatelské a ochranné tendence, odpovědnost, ohleduplnost, obětavost a řadu dalších postojů, které se v pozdějším životě budou hodit.

5. Podle Matějčka⁴⁴ od puberty výš můžeme čekat, že děti sami převezmou větší podíl odpovědnosti za své zvířátko. Teď už také zpravidla nechtějí jenom živou hračku, ani jen hebký kožíšek na pohlázení, ale spíše společníka, přítele a kamaráda. Pes je významným vychovatelem tím, že sám na sebe dovoluje výchovně působit. V této době děti se psy úspěšně cvičí – např. agility, junior handling, tanec se psy. Je tudíž jakýmsi činitelem jeho výchovy a vzdělání. On zařizuje budoucnost zvířeti.

Pes, který něco umí, respektive schopnost jeho dospívajícího pána ho tomu naučit, se stává výrazným faktorem sociální prestiže u kamarádů. Pes poskytuje dospívajícímu zajímavou náplň volného času a ovlivňuje celý jeho pozdější styl.

3.3.2 Specifické problémy dětí se psem

Podle Galajdové⁴⁵ jsou pro psy děti především členy téže smečky nebo přesněji řečeno sourozenci téhož vrhu. Poslušnost psa vůči dítěti bývá spíše malá. Proto děti zdůrazňují ve svých aktivitách se psem převážně herní a nezávazné podíly interakcí, nemůže samozřejmě mezi nimi a psem vzniknout žádný hierarchický vztah. Obranné reakce psa také nejsou žádnými boji o hierarchické postavení, protože mívají zcela konkrétní dětem vyvolaný věcný obsah. Spíše jde o formu komunikace psa v situaci, která je mu nepříjemná.

⁴⁴ Matějček, Zdeněk (2000), str. 109.

⁴⁵ Galajdová, Lenka (1999), str. 38.

Tento problém se vyskytl během mé praxe v jednom zařízení, kdy pes nechtěl poslouchat děti, které mu dávaly povely. Pes na děti štěkal a dával tím najevo, že je nebude poslouchat. Toto řešení bylo nešťasně, protože rodiče i děti si mysleli, že pes štěká kvůli agresivitě a tomu, že je chce kousnout.

3.4 Rodiče

Během canisterapie s dětskými klienty jsem zažila častou přítomnost rodičů, kteří se stávají součástí terapeutického procesu.

Podle Veselé ⁴⁶ terapeut může pozorovat interakci mezi rodiči, rodičem a dítětem, dítětem a psem. Dále Veselá nabízí charakteristiku různých typů rodičů.

3.4.1 *Hyperprotektivní rodiče*

Hyperprotektivní rodiče se snaží iniciovat zájem svého dítěte o canisterapii a chtějí terapii maximálně využít pro své dítě. Dělají vše pro své dítě. Na terapeutovi je potom těžký úkol vysvětlit rodičům, že terapie má ve své celistvosti i sociální prvek. Učí dítě základům prosociálního chování, toleranci a schopnosti dělit se o potěšení kontaktu se zvířetem. Hyperprotektivní rodič stále kontroluje situaci, hodnotí své dítě, práci terapeuta, reakci zvířete. Často dbá přehnaně na hygienické návyky, snaží se vytvořit dítěti sterilní prostředí. Handicapované dítě je často středem pozornosti celé rodiny a neumí se dělit, není citlivé na potřeby druhých.

3.4.2 *Úzkostní rodiče*

S přehnanými nároky na čistotu prostředí a zvířete se setkáváme u úzkostných rodičů. Tito rodiče vytváří dítěti „skleníkové prostředí“, neboť jsou sami takto osobnostně disponováni či se u nich úzkostné reagování rozvinulo jako reakce na časnou nemocnost dítěte. Rodiče mají problém z kontaktu se zvířetem a přenášejí to na dítě, což je bariérou v terapeutickém kontaktu. Canisterapeutova náročná úloha spočívá v první řadě v práci

⁴⁶ Veselá, Jana (2000), str. 20 – 22.

s rodiči, v napravení jejich vztahu ke zvířatům a v přesvědčování o vhodnosti terapie. Úzkostní rodiče se v rámci terapie dopouští ještě jedné chyby. Svě dítě uvolňují ze školy při sebemenších zdravotních problémech, netrénují jeho vůli a nepravidelností ruší efekt terapie. U každé terapeutické metody je důležitá pravidelnost a častost.

3.4.3 Tolerantní rodiče

Rodiče příliš tolerantní jsou terapeutickým oříškem pro svůj vlažný vztah k terapii, k pravidelnosti péče a k dítěti samotnému. Většinu potíží bagatelizují a delegují problémy jinam. Rychle se nadchnou pro novou metodu, ale nevydrží jí pravidelně aplikovat. Pro terapeuta je těžké je motivovat. U handicapovaných dětí není možné prokázat okamžitý efekt, což vede ke ztrátě zájmu o terapii.

4. SYSTÉM VZTAHŮ

Tuto kapitolu považuju za stěžejní v celé mé práci, protože nelze mít dobré výsledky v canisterapii nebo obecně v chovu zvířat bez toho, aby člověk navázal se zvířetem vztah. Během praxe jsem zjistila, že v canisterapii je vztahů hned několik – mezi psovodem a psem, psem a klientem a nakonec mezilidský vztah klienta a psovoda. Tyto vztahy tvoří základní nejjednodušší systém, na který se může nabalit přítomnost terapeuta, dobrovolníka nebo rodičů. Tito lidé také vstupují do interakcí a podílejí se průběhu canisterapie.

Literatury, která popisuje systém interakcí během canisterapie, není dostatek proto tato část práce čerpá ze znalostí a zkušeností sociální psychologie.

4.1 Systém vztahů

„Slovo systém můžeme slyšet v dnešní psychologii, sociologii, pedagogice velmi často. Nejde však o modní jev – jedná se vskutku o nový hlubší pohled na staré zkušenosti a poznatky, který posunuje naše chápání složité skutečnosti rodinných vztahů o kus dopředu.

Koncepce systému rodina se opírá o několik jednoduchých principů: Prvky tohoto systému nejsou jednotliví lidé sami o sobě, nýbrž lidé ve vzájemných interakcích a vztazích. Mluví se o sítích vztahů. Systém je víc než součet jeho prvků. Rodinu nerozpoznáme jen na základě znalosti jednotlivců, neboť chování každého ovlivňuje všechny ostatní.“⁴⁷

Pokud je jeden článek systému narušen – ospalost nebo špatná nálada, přenáší se to na ostatní členy. V případě psovoda je situace horší, protože sebemenší známka nervozity se odrazí v chování psa. Klient to zpozoruje a jeho chování se také změní. Na druhou stranu však nikdy není možné, aby se pes, terapeut a klient sešli v maximálně dobré náladě a aby na

⁴⁷ Matějček, Zdeněk (2005), str. 359.

Zdeněk Matějček popisoval systémem vztahů rodinu. Tato teorie se dá použít i na vztahy během canisterapie.

sebe nepřenášeli nálady a nervozity. Každý článek v systému ovlivňuje zbytek ať pozitivně nebo negativně.

4.2 Atributy vztahů

Celá tato část se teoreticky zabývá interakcemi a vztahy. Dává dohromady východiska pro další práci.

Řezáč⁴⁸ uvádí, že centrem pozornosti sociální psychologie je kontakt, vztah a interakce. Vztahy lidí ovšem nelze studovat bez zřetele k tomu, v jakém prostoru se tyto vztahy odehrávají (prostředí, situaci, atmosféře).

Sociální psychologie se zaměřuje jednak na studium podmínek vzniku a zákonitosti průběhu mezilidských interakcí, a jednak na zkoumání výsledků (produktů) mezilidských interakcí zvláště tam, kde na sebe lidé působí bezprostředně.

Podle Řezáče⁴⁹ pojem interakce patří ke stěžejním sociálně psychologickým kategoriím. Definice zní: „*Pojem interakce vyjadřuje skutečnost, že se mezi lidmi při společné činnosti utvářejí mezilidské vztahy a že na sebe prostřednictvím svých aktivit (činností a chování) vzájemně působí (a ovlivňují se). Interakce se tak jeví jako jev o dvou složkách, jež tvoří společná činnost (součinnost) a vzájemný mezilidský vztah. Vztah se stává jednou z podmínek efektivity činnosti a činnost jednou z podmínek adekvátního utváření (určitých) mezosobního vztahu.*“

Mezilidská interakce má z pohledu Řezáče několik atributů⁵⁰:

4.2.1 Vzájemnost

Jsou-li dva a více jedinců v interakci, pak jakýkoliv projev jednoho je ve vztahu k druhému. Jejich kontakt je vzájemný, to znamená, že dochází k výměně obsahů a propojování aktů chování. Každý člověk je zároveň tak trochu i ten druhý.

⁴⁸ Řezáč, Jaroslav (1998), str. 11 – 12.

⁴⁹ Řezáč, Jaroslav (1998), str. 79.

⁵⁰ Řezáč, Jaroslav (1998), str. 79 – 82.

V interakci se individuální činnosti a aktivity mění na součinnost, individuální projevy a chování se vřazují do struktury interpersonálních kontaktů, vzniká vzájemný vztah.

Interakce to je zároveň i proces poznávání druhého a také vlastní sebereflexe. Vztah není něco mezi „mezi jedinci“, je to jejich setkání, je to něco, co je jim společné.

4.2.2 *Stimulace*

Interakce znamená také neustálou vzájemnou stimulaci, dochází k podněcování aktivit, činností „jednoho druhým“. Bez neustálé stimulace by vlastně došlo k přerušení, ztrátě kontaktu.

4.2.3 *Ovlivnění*

Další důležitý znak interakce vlastně logicky vyplývá z obou předchozích. Interakce znamená vzájemné ovlivňování. Vzájemnost a stimulace vedou k neustálé modifikaci chování i záměrů pod vlivem druhého. Změny chování jednoho jsou vždy i důsledkem působení druhého, a zároveň i podnětem k jeho dalším změnám. Jedinci se tedy v důsledku interakce více či méně mění.

4.3 **Dimenze vztahu**

Podle Hayesové⁵¹ je studium vztahů komplikované, částečně proto, že předmět zkoumání je tak těžko uchopitelný a částečně i proto, že každý z nás asi za nejdůležitější charakteristiku vztahu považuje něco jiného.

Bylo navrženo osm dimenzí, ze kterých můžeme vycházet při popisu a vysvětlení vztahů. Mají poskytnout základní rámec pro práci badatelů v této oblasti. K těmto dimenzím patří:

- *OBSAH* – co lidé ve vztahu spolu dělají. Proto je pro posouzení vztahu důležitým kritériem obsah.

⁵¹ Hayesová, Nicky (1993), str. 90.

- *ROZMANITOST* – různost činností vztahu. Některé jsou velmi vyhraněné a orientované na splnění úkolu, zatímco jiné zahrnují široké spektrum činností. Vztah s nejlepším přítelem budou nejspíše naplňovat rozmanitější činnosti než vztah s učitelem.
- *KVALITA* – přístup účastníků k obsahu vztahu. Je například matka citlivá k potřebám svého dítěte, nebo je uspokojuje jen mechanicky? Je součástí přátelství legrace a smích?
- *FREKVENCE a ORGANIZACE* – kdy se lidé účastní společné činnosti a zda je jejich konání systematické? Může to zahrnovat například srovnání četnosti reakce na potřeby druhého s tím, jak často by druhý chtěl, aby na ně partner reagoval.
- *RECIPROCITA A KOMPLEMENTARITA* – zda vztah zahrnuje střídání rolí nebo vzájemně se doplňující chování. V některých vztazích se jeden partner cítí lépe ve vůdčí roli a druhý naopak v roli následovníka, v jiných se mohou tyto role střídát nebo měnit podle okolností.
- *INTIMITA* – do jaké míry si partneři ve vztahu sdělují svá tajemství a hovoří o osobních věcech
- *INTERPERSONÁLNÍ PERCEPCE* – jak partneři vnímají navzájem svou povahu a jak interpretují činnost druhého
- *ZÁVAZEK* – jak silně se partneři cítí oddáni jeden druhému nebo vztahu mezi sebou

4.4 Komunikace

Podle Heluse⁵² mají mezilidské vztahy – vztahy mezi dítětem a okolím - zásadní význam pro rozvoj osobnosti dítěte. Skýtají mu ubezpečení, že je milováno, že lidem na něm záleží a že se na ně může spolehnout. Chce-li člověk významu mezilidských vztahů hlouběji porozumět, musí obrátit pozornost ke dvěma skutečnostem. Za prvé se mezilidské vztahy realizují v interakcích a komunikacích a zadruhé mezilidské vztahy nejsou jenom něčím, co se týká nás a lidí kolem, ale vztahy do jedince vrůstají, transformují se do skladby jeho osobnosti a podmiňují jeho niterní život.

⁵² Helus, Zdeněk (2004), str. 127.

Podle Řezáče⁵³ je komunikace symbolickým vyjádřením interakce. Povahu interakce vyjadřuje prostřednictvím symbolů. Ať už má takový symbol podobu grafickou (obrázek, písmo), nebo jakoukoliv jinou (mluvené slovo, gesto, akce), vždy „ztělesňuje“, vyjadřuje nějaký reálný stav. Komunikace je výpovědí o tom, jak člověk chápe, „vidí“, interpretuje sebe, jiné lidi a vztahy mezi nimi. Výpověď člověka je vždy subjektivní a vždy je zároveň jak sdělením druhému, tak i výpovědí o sobě.

4.5.1 Komunikace verbální a neverbální

Podle Heluse⁵⁴ za převážně verbální považujeme slovní dorozumívání se, poučování jedné osoby druhou, vzájemné instruování atd. I zde však mohou sehrát významnou roli neverbální momenty: úsměšek naznačující pochyby, roztržité těkání očima a žmoulání kapesníku prozrazující, že si nevím rady a situace je mi nepříjemná. Četné komunikace probíhají na obou rovinách současně, verbální i neverbální, přičemž jedna z nich hraje zpravidla vedoucí roli, zatímco druhá ji doplňuje. Verbální aspekt určitého sdělení se vesměs týká spíše věcného obsahu, je velmi úzce spjat s kognitivní stránkou osobnosti. Snáze tedy umožňuje další vysvětlování, argumentování, vyvracení. Oproti tomu neverbální aspekt se týká spíše emocionálních a postojových stránek osobnosti. Neverbálně vyjadřujeme zklamání lásku (mazlením), sympatii (pohledem, dotykem ruky), pochybnost (pokrčením ramen) ... Platí také, že verbální sdělování je zpravidla uvědomělé, kdežto neverbální projev bývá mimoděčný, jaksi nám spontánně „unikne“.

Během canisterapie je komunikace velmi důležitá a terapeut musí být velmi zdatný v komunikaci a to jak verbální tak neverbální. Neverbální aspekty komunikace jsou v canisterapii velmi důležité. Ukazuje se, že pokud se setkáme s neverbálním sdělením, které není v souladu s verbálním sdělením, je pravděpodobnost, že uvěříme neverbálnímu signálu, pětikrát větší. Neverbální signály jsou často nevědomé, a snad proto je lidé často považují za závažnější indikátory „skutečných“ postojů mluvčího než to, co právě říká.

Poměr významu komunikace verbální a neverbální se v canisterapii kloní k té druhé díky psu, který komunikuje převážně neverbálně. Lidé komunikují se psem otevřeněji, protože pes nikoho neposuzuje, neodsuzuje a umožňuje uvolnit se při konverzaci. Naopak komunikace s druhými lidmi vyžaduje určitou úroveň soustředění a klade na člověka poměrně velké nároky.

⁵³ Řezáč, Jaroslav (1998), str. 107.

⁵⁴ Helus, Zdeněk (2004), str. 130.

Galajdová⁵⁵ zdůrazňuje specifickou důležitost neverbální komunikace – očního kontaktu, mimiky, postoje a gest v terapeutickém procesu.

⁵⁵ Galajdová, Lenka (1999), str. 72.

5. OBLASTI

V této kapitole popisují čtyři oblasti, které canisterapie ovlivňuje. U každé oblasti dále zmiňuji několik podoblastí a přehled aktivit. Základní rozdělení oblastí a členění na podoblasti jsem se naučila v kurzu „Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti“, který pořádá vzdělávací centrum SVOPAP.

5.1 Koncept biopsychosociální pohody

Podle Galajdové⁵⁶ se až donedávna myslelo, že výhody vztahu člověka ke zvířeti se omezují pouze na naplnění citových a společenských potřeb. Ukázalo se však, že zahrnují zlepšení celkového psychického i fyzického zdraví.

Jednotlivá tvrzení, že noví vlastníci psů se stávají klidnějšími, uvolněnějšími, ochotnějšími riskovat a zahajovat kontakt s druhými lidmi, podnítila seriózní výzkumy zaměřené na otázku, jaký objektivně vyhodnotitelný a srovnatelný prospěch lidé ze svých zvířecích společníků mají.

Současný koncept zdraví jako bio-psycho-sociální pohody, komplexní přístup k pacientovi a objev, jak mnoho může stres a psychika člověka ovlivňovat jeho fyzické zdraví, poskytly ideální rámec pro výzkum vlivu psů na celkový zdravotní stav člověka.

Ukázalo se, že canisterapie má vliv na vývoj člověka ve čtyřech oblastech⁵⁷:

⁵⁶ Galajdová, Lenka (1999), str. 64.

⁵⁷ cituji z výukových materiálů kurzu „Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti“.

5.2 Sociálně emoční oblast

5.2.1 Léčení fobií a chorobného strachu ze psů

Podle Galajdové⁵⁸ byli v New Yorku použiti otestovaní terapeutičtí psi k odstranění kynofobie – chorobného strachu ze psů, u dvou autistických dospívajících. Fobie snižovala kvalitu jejich života protože se obávali chodit ven. Byl vypracován třinácti fázový program postupující od pouhé přítomnosti psa ve stejné místnosti s chlapci nejméně ve vzdálenosti šest metrů od nich po držení vodítka a hlazení psa. Program byl úspěšně zakončen procházkou po okolí a obhlídkou psů v sousedství. Ačkoliv se program držel obecného postupu odstraňování fobií, naprosto novým prvkem v něm byl terapeutický pes s osvědčením, který dokázal stát na jednom místě a nedělat náhlé pohyby, které by mohly klienty polekat a celý proces opozdit nebo zablokovat.

5.2.2 Pes jako sociální partner

Galajdová⁵⁹ tvrdí, že pes může fungovat do určitého stupně jako sourozenec, zejména u jedináčků. Protože se nechová jako dospělý, necítí k němu žádný odstup. Funkci psa jako partnera k rozhovorům si děti cenní vysoko, protože má čas je vyslechnout, nekritizuje je, neposmívá se a je mlčenlivý. Tím pes podstatnou měrou přispívá k psychické rovnováze dětí i k řešení konfliktů.

5.2.3 Zdroj sociální podpory

Zvířata bývají opakovaně posuzována jako zdroj sociální podpory. Galajdová dále zjistila, že děti pravidelně udávají odpovědi na otázku, za kým by šly se svým problémem, domácí zvíře na prvním místě.

Sociální podpora poskytovaná zvířetem má některé výhody oproti podpoře ze strany lidí. Zvířata dokáží, aby se člověk cítil bezvýhradně akceptován, zatímco lidé ho často soudí a kritizují. Děti cítí, že zvíře je bude milovat a uznávat bez výhrad a podmínek, i když budou třeba neúspěšné ve škole.

⁵⁸ Galajdová, Lenka (1999), str. 29.

⁵⁹ Galajdová, Lenka (1999), str. 35.

5.2.4 Sociální chování

Podle Galajdové⁶⁰ se děti učí od psa sociálnímu chování. K projevům sociálního chování patří přichylnost, soucit, ohleduplnost, trpělivost, respektování druhé bytosti, poskytování péče, komunikace s jinou bytostí- slovní i mimoslovní. Všechny děti sdílejí názor, že pes může vyjadřovat radost, téměř devadesát procent dětí si myslí, že jejich pes může být i smutný.

5.2.5 Přehled aktivit

Přehled aktivit, které rozvíjí sociálně - emoční oblast. Tyto aktivity⁶¹ jsou

- a) „*Vedu si psa na vodítku*“ – dává dětem pocit odpovědnosti a důležitosti na veřejnosti
- b) „*Jen tak být v přítomnosti psa*“ – při CT není nutné se stále nutit do činnosti, pořád něco organizovat, děti chtějí být s pejskem „jen tak“, jen vedle něho sedět, ležet, mít na něm položenou ruku.
- c) „*Vysvětlování pohybů, postojů psa*“ – stát se tlumočníkem mezi psem a dítětem. Pes mluví beze slov - rozvoj neverbální komunikace.
- d) „*Verbální komunikace*“ – vede k uvolnění tenze pocitem porozumění.

5.3 Tělesná oblast

5.3.1 Hrubá motorika

Rozvoj dovedností hrubé motoriky je součástí každého výchovně vzdělávacího programu. I když se hrubá motorika u některých dětí rozvíjí normálně, je třeba tyto děti učit novým dovednostem stejnými postupy, které používáme při rozvoji jiných funkčních oblastí. Například u dětí s autismem je energie, síla a pohyblivost obvykle na mnohem vyšší úrovni než je porozumění, verbální schopnosti a sociální dovednosti. Zahrneme-li rozvoj dovedností hrubé motoriky u dětí s autismem do individuálního výchovně vzdělávacího programu, pak

⁶⁰ Galajdová, Lenka (1999), str. 36.

⁶¹ Zouharová, Marika (2002), str. 1-4.

činnosti hrubé motoriky mohou být využity pro rozvoj uvědomování si vlastního těla a jeho vztahů k okolí, pro nácvik limitů chování. Dovednosti hrubé motoriky se s výhodou použijí pro rozvoj dovedností ve všech funkčních oblastech.

Přehled aktivit pro rozvoj hrubé motoriky během canisterapie :

Tyto aktivity, které zde vypisuji, také často používám. Záleží na schopnostech psa, jaká aktivita ho baví nebo co umí.

- a) „*Překážková dráha*“ - podlézání, přelézání, slalom mezi kuželkami – buď pes může tuto dráhu předejít, dítě jde po něm, nebo dítě jde se psem na vodítku - slouží pro rozvoj hrubé motoriky, vnímání těla a napodobování
- b) „*Kutálení míče*“ - děti sedí v kruhu a posílají si míček po zemi – pes je uprostřed a míček chytá – procvičuje se hrubá motorika, paže, koordinace oko-ruka, manipulace a vizuální vnímání
- c) „*Přetahování se se psem*“ - pes by měl tuto hru zvládat s přiměřeným nasazením a bez vrčení – na povel by měl pes okamžitě přestat – dobré pro hrubou a jemnou motoriku
- d) „*Schovávaná*“ - dítě připne psa za vodítko, odvede za dveře – pak sám nebo druhé dítě schová míček - důležité je psa v klidu přivést a odepnout – pak pes hledá a děti fandí – dobré pro hrubou, jemnou motoriku a vnímání
- e) „*Chůze po vodítku*“ - procvičuje hrubou motoriku, tělo a napodobování
- f) „*Napodobování chůze psa*“ - dobré pro hrubou motoriku a napodobování
- g) „*Hod balonkem*“ - dítě střídá obě ruce, pes balonky aportuje – vhodné pro hrubou, jemnou motoriku, koordinace oko-ruka a vizuální vnímání

5.3.2 Jemná motorika

Dovednosti jemné motoriky se týkají především těch činností, které využívají pohybů rukou a prstů. Cvičení jemné motoriky se prolínají s jinými funkčními oblastmi a souvisejí s napodobováním, vnímáním, hrubou motorikou a zvláště s koordinací oko-ruka. Úspěšný rozvoj sebeobslužných dovedností, kreslení, psaní závisí na dovednostech jemné motoriky.

Přehled aktivit na rozvoj jemné motoriky během canisterapie:

- a) „Česání a kartáčování psa“ - je třeba dětem připravit kartáč s oblými tvary a štětinami tak, aby psa nezranily (možné během česání pojmenovávat části těla psa, které dítě zrovna češe) - vhodné pro jemnou motoriku
- b) „Zapínání obojku a připínání vodítka“ - co je pro nás samozřejmé, dětem se nedaří, temperament psa může dítě znejistit - procvičení jemné motoriky, koordinace obou rukou, koordinace oko-ruka, vizuální vnímání a poznávací schopnosti
- c) „Krmení granulemi“ – jako odměna pro psa - krmíme dvěma způsoby ze špetky (tj. ze dvou prstů) a z natažené dlaně - je důležité vystřídat obě ruce, protože děti rády upřednostňují zdravější, dominantnější ruku a ta druhá zahálí
- d) „Otvírání krabiček s granulemi“ - granule je dobré umístit do šroubovací dozy z plastu - dítě odšroubuje, dá granulku a zašroubuje - dobré pro jemnou motoriku, koordinace oko-ruka a napodobování
- e) „Jednoduché čmárání třeba do srsti psa“ - zapojena jemná motorika, manipulace, koordinace oko-ruka a napodobování
- f) „Foukání do srsti“ - dobré pro jemnou motoriku

5.3.3 Koordinace oko-ruka

Koordinace různých dovedností je jedním z častých problémů dětí se speciálními potřebami a dětí s autismem. Dokonce i v případě, když má dítě dobrou úroveň v oblasti jemné motoriky, schopnosti koordinace oko-ruka mohou být znatelně nižší kvůli problémům s percepcí.

Úkoly z oblasti koordinace oko-ruka spojují tyto dovednosti s poznávacími schopnostmi.

Přehled aktivit pro rozvíjení koordinace oko–ruka během canisterapie :

Během činností na zlepšení hrubé a jemné motoriky se zvláště zaměřuji na to, aby dítě sledovalo, co dělá. Všechno ho tedy povzbuzuji v tom, aby se dívalo na míček, který právě odhodilo nebo sledovalo psa při procházce. Dá se říci, že všechny aktivity na jemnou a hrubou motoriku zároveň procvičují koordinaci oko-ruka.

5.4 Řečová oblast

Tato oblast obsahuje činnosti, které mají podpořit rozvoj vyjadřování. Každý program pro rozvoj jazyka musí být přísně individuální a respektovat speciální dovednosti v komunikačních aktivitách dítěte.

Tato cvičení jsou úzce spjata s napodobováním a poznávacími schopnostmi. Jazyk se rozvíjí napodobováním, dítě slyší slovo a pak je opakuje. Jazyk začíná sloužit ke komunikaci jen tehdy, když dítě chápe význam opakovaných slov. Dítě může být schopno zopakovat jako ozvěna mnoho slov, ale nepoužívá těchto slov spontánně, dokud jim receptivně nerozumí.

Přehled aktivit rozvíjejících komunikaci během canisterapie :

Tato oblast je pro mě nejhlavnější, protože v canisterapii je důležitý vztah a ten se rozvíjí komunikací. Dá se říci, že dítě komunikuje stále. Od pozdravů na uvítanou až po rozloučení. Vyslovuje své jméno a jméno psa. Pojmenovává části psa a předměty, které používám. Určuje místo, kam schová míček. Počítá piškoty a poznává barvy.

5.5 Kognitivní (poznávací) oblast

5.5.1 *Vnímání*

Mnohé z problémů učení nebo chování u dětí se speciálními potřebami a s autismem vznikají díky poruchám vnímání nebo chybnému zpracování vnímaných smyslových informací. Jedna z nejběžnějších potíží, která se vyskytuje u velké většiny dětí se speciálními potřebami a s autismem, je neschopnost integrovat smyslové informace a tak získat pravdivý obraz o svém okolí.

Přehled aktivit během canisterapie :

„*Sledování předmětů zrakem*“ – dobré pro vizuální vnímání, uchopování a jemnou motoriku

„*Sluchové asociace*“ - dítě se schová a slyší zvuk řapiček, jak ho pes hledá – procvičení sluchového vnímání

5.5.2 *Rozvíjení poznávacích schopností*

Tento oddíl zahrnuje dvě velké skupiny, které se vzájemně prolínají :

- 1) receptivní porozumění verbálním, znakovým nebo symbolickým prvkům komunikace
- 2) dovednosti jako je přiřazování, kategorizování, pochopení sousledností, které jsou potřebné pro organizování a porozumění informacím, které získáváme z našeho okolí.

Důležité pro rozvoj poznávacích schopností je i rozvoj logického myšlení, pozornosti a paměti. Také sem patří rozvíjení komunikačních dovedností a řečová výchova, které jsou již zmiňovány v oblasti řeči. Všechny oblasti vývoje jedince (sociální, tělesná, řečová a poznávací) jsou navzájem propojené, často se překrývají a mnohdy jednu nelze oddělit od druhé.

6. CANISTERAPIE V ZAŘÍZENÍ PRO HANDICAPOVANÉ DĚTI

6.1 Cíle

Jako cíl praktické části jsem si vytýčila:

- 1) Popsat a zreflektovat vlastní zkušenost s canisterapií.
- 2) Zaměřit se nejen na účastníky vztahů, ale zdůraznit také důležitost vztahů v canisterapeutickém procesu.

Vzhledem k malému vzorku nemohou být získaná data generalizována, jedná se proto o výzkum kvalitativní.

6.2 Metody

Ve své bakalářské práci jsem použila následující metody:

6.2.1 Zúčastněné pozorování

Bylo prováděno v průběhu individuální canisterapie, se zaměřením jak na individuální chování a reakce jednotlivých pacientů, tak i na vzájemnou kooperaci a komunikaci v rámci skupiny vrstevníků a na schopnost komunikace se mnou jako terapeutkou.

6.2.2 Canisterapeutický deník

Tato specifická metoda klade hlavní důraz na vlastní introspekci s ohledem na popis vztahů. Formou zápisu je subjektivní popis pocitů terapeuta bezprostředně po každé hodině.

6.3 Cílová skupina

Zkoumanou cílovou skupinu tvořili klienti zařízení, které pracuje s postiženými dětmi. Klienti byli ve stáří od 3 do 16 let nejrůznějšího postižení. Nejčastěji se vyskytovali diagnózy dětský autismus a komunikační poruchy. Děti většinou doprovází jejich rodiče, kteří jsou přítomni během canisterapie nebo čekají na chodbě. Rodiče jsou většinou přímou součástí celého terapeutického procesu a hodně ho ovlivňují.

6.4 Časové rozvržení

Canisterapie probíhá každé pondělí a čtvrtek od 14:30 do 16:30. Tento čas je rozdělen na čtyři půlhodiny, kdy se střídají dvě děti. Každou půlhodinu se tedy vystřídají dvě děti a během dvou hodin pracuji maximálně s osmi klienty. Existuje přesný rozpis a děti chodí pravidelně každý týden ve stejný čas, ale často se stane, že se děti omluví a nepřijdou. V mimořádných případech se děti mohou přehodit v rámci dne nebo vyměnit pondělí za čtvrtek.

6.5 Popis zařízení a ochrana osobních dat

Během terapie je v místnosti přítomen dobrovolník, který zapisuje aktivity dítěte se psem. Tento pracovník do terapie zasahuje pouze v akutním případě.

Zařízení píše individuální vzdělávací plány na každé dítě. Na vypracování plánu se podílí pracovník zařízení, terapeut, rodič a někdy i samotné dítě.

Jako canisterapeut pracuji pouze s individuálním vzdělávacím plánem dětí. Pracovníci zařízení mají jen informace, které jim poskytnou rodiče. Pracovníci vypracovávají stručnou anamnézu, do které jsem měla možnost nahlédnout.

Na žádost pracovníků zařízení nemám zařízení jmenovat a specifikovat. Mohu pouze napsat, že pracuji s handicapovanými dětmi. Díky tomu, že jsem si vybrala jako metodu canisterapeutický deník, musela jsem maximálně zabezpečit a skrýt osobní údaje všech zúčastněných lidí. Děti jsem přejmenovala a změnila pohlaví tak, že jsem ze všech učinila klienty ženského pohlaví.

6.6 Průběh canisterapie

Do tohoto zařízení jsem začala docházet hned od začátku školního roku. První tři měsíce byla se mnou na canisterapii přítomna Jana Drvotová, která mě zaučovala v práci se psem a klienty. Viděla jsem, jak pracuje s dětmi, jaké používá aktivity a hlavně jak zvládá problémové situace. Tyto tři měsíce pro mě byly náročné, ale velmi poučné. V této době jsem si nepsala žádný canisterapeutický deník, protože jsem s dětmi nepracovala sama a pouze jsem se rozkukávala.

Od ledna jsem docházela do zařízení se psem sama. Začala jsem si psát canisterapeutický deník a popisovat své subjektivní pocity, úspěchy a neúspěchy. Od konce ledna se střídám s Janou Drvotovou tak, že chodím ob týden. Stalo se tak na žádost zařízení, aby se střídal klidný pes s temperamentním, aby jeden týden mohl klient se psem například polohovat a druhý týden dělat aktivnější činnosti.

Dá se říci, že jsem měla ulehčenou práci, protože jsem nastoupila do „rozjetého vlaku“. Nemusela jsem si prokopávat cestu, protože vše bylo připraveno.

6.7 Výsledky

6.7.1 *Canisterapeutický deník 1*

Anna, 5 let

- do tří let nemluvila, pak se rozpovídala
- během posledních dvou let mohutný rozvoj řeči
- syndrom ADHD - je hyperaktivní a často se vzteká, rychle se rozruší
- dítě navštěvuje MŠ, logoterapii a canisterapii
- dítěti se pletou barvy (žlutá a modrá) a počty

Individuální vzdělávací plán

1) *Osobní cíl realizovatelný při této aktivitě* : rozvoj řeči - pokyny pejskům nahlas a zřetelně - včas a bez vzteku odejít z canisterapie

2) *Stanovení dílčích cílů, pomůcky a postupy k jejich dosažení*: nařídít hodiny – pět minut před koncem Annu upozornit na konec a natáhnout hodiny na pět minut. Po zazvonění by měla Anna bez vztekání odejít.

3) *Kdo se bude na naplňování osobního cíle podílet a jak*: student, praktikant nebo klíčový pracovník přítomný na canisterapii - hlídá čas, včas Annu upozorní na nastavení minuty. Maminka Annu - po zazvonění budíku odvede z místnosti. Terapeutka - dodržování časového harmonogramu.

4) *Jak poznáme naplnění cíle* a) *kvalitativní kritérium* - Anna si zvykne po skončení canisterapie bez vztekání odejít z místnosti.

b) *kvantitativní kritérium* - Minimálně ve dvou třetinách odchodů proběhne odchod bez vztekání, klidně a hned (téměř) po zazvonění budíku.

Canisterapeutický deník

8.1.

- bála se Beáty, maminka říkala, že hraje divadlo, schovávala se za mě

- co jsme dělaly: odbourala jsem **česání**, jen **házení** míčku, **schovávání se**, **procházka**, **překážky**

- hodně zběsilé tempo, povely i Aničce, když se jí něco nelíbí, tak se vzteká

15.1.

- maminka mi říkala, že Beáta je zlobivá a neposlušná stejně jako Anička

- mám problém, protože Beáta je rychlá a temperamentní

- dnes Anna vypadala nemocně (kašlala), byla poměrně klidná, hodně ležela a nechtělo se jí nic moc dělat

- co jsme dělaly: pokus o česání Beáty, **hledání** – schovávala jsem a Anna s Beátou hledaly (jinak to dělám opačně, schovává Anička a Beáta hledá), **překážky** a pokus o česání Beáty
- vztah k Beátě – jednou se lekla a utíkala pryč, má z ní respekt

29.1.

- maminka byla odtažitá
- Anička byla drzá a nepozorná

5.3.

- maminka - upovídaná, zlepšil se pocit z minula
- Anička - měla dobrou náladu a hned na začátku vyprávěla o králíčkovi, kterého má děda - využila jsem toho a ptala jsem se jí na jeho barvu a barvu Beáty - plete si barvy - myslela si, že Beáta je modrá
- tentokrát byla s Annou přítomna Jana
- co jsme dělaly: **hledání míčku** - Anička ležela s Beátou na pohovce a čekala, Jana schovávala, **schovávání se Beátě**, **přetahování o míček** – moc to Aničku bavilo
- vztah k Janě - okřikovala ji, protože chtěla dát piškoty jinam než chtěla Anička, a řekla sakra

2.4.

- vztah s maminkou - bavily jsme se a nechaly Beátu a Aničkou ať se vylítají – Anička se schovávala Beátě na chodbě a Beáta ji hledala

16.4.

- co jsme dělaly: **házání míčku**, **přetahování**, které Aničku moc baví, pak **vodění na vodítku**
- vpád Katky, maminky a bráchy – noví uchazeči o canisterapii
- poté absolutní změna pro všechny - Katka si začala přivlastňovat Beátu a Anička to nesla těžce - urazila se a odešla
- šla jsem pro ni a zkusila ji přesvědčit (mezitím tam Katka škrtila Beátu)
- úspěšně jsem Aničku přivedla a zapojila do hry, kdy Katka a Anička střídavě házely Beátě míček
- když házela Katka, Anna se opět naštvála a odešla
- tentokrát za ní šla maminka a pak se přišli jen rozloučit – pac, pohlazení, piškotek

- maminka dobrá, ale tahle situace s vpádem Katky byla dost šílená

21.5.

- poslední návštěva v letošním školním roce

- byli na chatě u dědy a Anička vyprávěla o jiném pejskovi

- opět rozlitané

- co jsme dělaly: **procházky** s Beátou po chodbě (velmi rychlé tempo), **přetahování**

Zhodnocení

Anička se naučila odejít bez vztekání velmi rychle. Od ledna jsme už nemuseli nařizovat budík a Anička odcházela v klidu sama.

Svou práci jsem směřovala na správnou výslovnost povelů. Je škoda, že nemám pro porovnání žádný zvukový záznam. Mým hlavním cílem bylo, aby Beáta poslechla Aničku bez toho, abych jí opakovala povel. Myslím si, že se během školního roku velmi zlepšila a Beáta už reaguje na sedni, lehni a zůstaň. Velkou výzvou byl pro Aničku pokyn hop, kdy říkala hok. Spolu s logoterapeutem se to také Anna naučila.

Je pro mě velmi těžké, když rodič kritizuje povahu a poslušnost Beáty. Beáta a Anička jsou obě velmi temperamentní a během canisterapie prováděly neskutečné věci. Postupem času jsem si uvědomila, že obě potřebují vybit svůj temperament a posílit svůj vztah tímto způsobem.

6.7.2 Canisterapeutický deník 2

Barbora, 11 let

- komunikační problémy - problémy s pamětí a vyjadřováním

- na canisterapii je vždy přítomna i maminka, která sedí na chodbě

- maminka je rázná a vychovává Barborku přísně

- Barborka navštěvuje ZŠ a škola ji baví (vůbec se netěší na prázdniny)

- do školy chodí s Janou, se kterou byla společně i na canisterapii

Individuální vzdělávací plán

1) *Osobní cíl realizovatelný při této aktivitě:* zlepšení komunikace – rozpovídání Barunky, popis činností při canisterapii jak následovaly za sebou

2) *Stanovení dílčích cílů, pomůcky a postupy k jejich dosažení:* dávání pokynů pejskům nahlas – nejlépe křičet

- pamatovat si činnosti na canisterapii jak šly za sebou a umět je vyjmenovat

- popsat: člověk přítomný na canisterapii napíše Barunce stručně v několika bodech velkým tiskacím písmem, co se na canisterapii dělo a Bára to potom přečte

3) *Kdo se bude na naplňování osobního cíle podílet a jak:* student, praktikant nebo klíčový pracovník přítomný na canisterapii napíše Barunce „tahák“ (viz výše). Terapeut bude Báru vyzývat k tomu, aby pokyny pejskům zadávala nahlas až křičela, a když bude Barunce pokyny radit, bude přítom šeptat, aby pes nemohl reagovat na terapeuta, ale musel počkat na pokyn od Barunky.

4) *Jak poznáme naplnění cíle* a) *kvalitativní kritérium* – Barunka bude pokyny zadávat samostatně, hlasitě a zřetelně.

b) *kvantitativní kritérium* - Barunka pokaždé přečte mamince „tahák“, co na canisterapii dělala.

Canisterapeutický deník

8.1.

- byla v pohodě, i když se zpočátku Beáty bála

- Barunka byla klidná a dobře spolupracovala, i když se těšila se domů, snažila se

- co jsme dělaly: **četli jsme z papírků** a pak dělali povely

29. 1.

Janička + Barunka

- byly na canisterapii spolu ve dvojici a pohádaly se

- soupeřily o Beátu - Jana ji lákala na piškoty

- prý se s Janou nikdo ve škole nebaví, jediná Barunka ano, a tak se ujišťovali o tom, jaké jsou kamarádky

- Jana mařila veřkeré snahy o nějakou činnost tak, že Beátu krmila piřkotama
- musela jsem zvýřit hlas a řekla jsem jim, že tady ani jedna nemusí být a jestli si budou dělat, co chtějí, tak aktivity skončí
- přesto se postrkovaly dál, až přiřla maminka Barunky a Barunku si odvedla

5.3.

- byla přelořena na 14:30 kvůli minulé hádce s Janou
- maminka byla veselá a milá
- Barunka – dostala jedničku z čeřtiny - měla dobrou náladu a říkala, že už umí číst, že procvičovat čtení už nepotřebuje - ale i tak jsme to procvičovali
- byla tam společně s Helenkou - udiveně se na ni koukala, že má takový strach ze psů a povzbudilo jí to, aby se s Beátou více snařila
- trochu usínala, nesoustředila se a stále říkala, že jí musím probudit
- Beáty se nebála a hezky s ní spolupracovala
- má problém se slinami a trochu s funěním (míček, který je oslintaný od psa, musím otřít v ručníku)
- co jsme dělaly: četli z papírků - **hledání míčku, piřkotů, schovávání se, k noze** (nahlas až křičet)
- komunikační problémy a problémy s vyjadřováním – zlepřily se, ale úplně nevymizely – když hodně spěchá, tak najednou neví, jak to má říct

2.4.

- byla tam společně s Helenkou
- cítí se o trochu důležitěji, když je s ní ve dvojici postiřené dítě, které má strach ze psa
- vysvětlovala Helence, co a jak má s Beátou dělat a pomáhá mi s Beátou – drží ji, aby neutekla atd
- stále se za něco omlouvala

16.4.

- chvíli předtím než začala canisterapie, přiřel pracovník centra, dal mi individuální vzdělávací plán Barunky a vyzýval mě k jeho dodržování

- zrovna dnes to bylo hodně problematické, protože asistentka přišla později, a na tahák se musí vždy napsat, co Barunka dělala a pak to přečíst mamince (sama nezvládám pracovat se psem, s dítětem a ještě psát tahák)
- dále je v IVP pokyn dávat jasně a zřetelně povely Beátě, kdy terapeut pouze šeptá a pes de fakto poslouchá Beátu
- to se mi tedy dnes absolutně nevyplatilo u mnoha dětí, protože Beáta neakceptovala autoritu dětí a začala z protestu štěkat
- s Barunkou jsme rychle prolítly, co jsme dělali a Barunka se s Beátou rozloučila
- tato reakce byla absolutně nevhodná, protože děti nevěděly, proč pes štěká
- skončila jsem o pět minut dříve, protože mě znejistilo štěkání Beáty a myslela jsem, že potřebuje vyvenčit ... (samozřejmě, že to tím nebylo a ještě ten den se problém opakoval u dalšího dítěte)
- když maminka čekala na Barunku na chodbě, upozornila mě, abych nebyla tak zmatená a byla klidnější (docela mě to zaskočilo)

21.5.

- problém trochu pokračuje - Barunka jde vždy po canisterapii na logoterapii, maminka sedí na chodbě a komentuje (např. pejsek už toho má plný zuby, už je unavený nebo jste moc zbrklá ...)
- Beáta byla opět temperamentní a Barunka se podíveně ptala, jestli nemá záchvat
- musela jsem jí vysvětlit, že její chování je normální

4.6.

- byla ve dvojici společně s Lenkou
- je pro ni dobré, když je tam postižené dítě, protože pak se snaží víc - občas se jakoby zasekne a zrudně vypne - když ji oslovím úplně sebou trhne
- maminka - hlavně, že poveluješ pejska a mě neposloucháš

18.6.

- byl to můj poslední den v tomto školním roce, ale Barunce jsem o tom neřekla

- co jsme dělaly: házeli a přinášeli míček, hledali míček a piškoty, procházeli přes překážky

- povídali jsme si o vykání a tykání, po roce spolupráce se mě zeptala, jak se jmenuju a řekla mi, že jsem fakt dobrá

- na konci jsme asistentce řekli, co se dělalo - vzpomněla si na vše sama

- netěší se na prázdniny, protože má ráda školu

Zhodnocení

Barunka se zlepšila ve čtení a číst lístečky s pokyny pro ni nepředstavuje problém. Na konci canisterapie se Barunka snažila sama shrnout, co dělala. Je to pro ni dobré, protože si musela vzpomenout a vyjádřit se.

Zpočátku dávala pokyny psům mumlavě a bez intonace. Když se zlepšila a křičela pokyny na psa, Beáta jí nechtěla poslouchat a štěkala. Bylo pro mě obtížné, jak vysvělit dětem, že pes je nechce kousnout. Tento problém jsem vyřešila ve spolupráci s instruktory z OS Psi pro život na cvičišti, kdy jsem Beátě chytla čenich a pevně ho stiskla. Takovýto postup je možný pouze v soukromí nebo na cvičišti, ale v žádném případě ne před dětmi.

Barunka potřebuje osobnější přístup a pocit, že se o ni někdo zajímá. Během terapie jsem měla pocit, že musím za každou cenu něco dělat s Beátou a Barunkou. Největší úspěch jsem zažila, když jsem si s ní vyprávěla o čidlech na zdi a o kamerách. Až potom mně řekla, že jsem dobrá a navázala jsem s ní bližší vztah. Stalo se to až během poslední hodiny.

Myslím si, že jí hodně pomáhala přítomnost ostatních dětí, které měly větší strach ze psů než ona. Viděla jsem na ní, že je ráda, když může úspěšně předvést s Beátou nějakou aktivitu.

6.7.3 Canisterapeutický deník 3

Dagmar, 11 let

- problémy s pohybem (postižena hrubá motorika)

- ve škole je úspěšná a dobře se učí

- baví jí matematika a počítání (už ale ne slovní úlohy)

- doprovází jí maminka, která čeká na chodbě

Individuální vzdělávací plán

1) *Osobní cíl realizovatelný při této aktivitě:* hlasitý, sebevědomý projev – dobře slyšitelná řeč

2) *Stanovení dílčích cílů, pomůcky a postupy k jejich dosažení:*

- zpočátku upozorňovat na hlasitost projevu
- ptát se, co bylo ve škole, k obědu, o prázdninách
- později již hlasitost nepřipomínat a nechat Markétku mluvit samostatně

3) *Kdo se bude na naplňování osobního cíle podílet a jak:* zaměstnanci KCM, dobrovolníci a rodiče. Pochválit za hlasitost, v praxi jí ukázat, jak je hlasitost důležitá, aby dostala, co chce.

4) *Jak poznáme naplnění cíle* a) *kvalitativní kritérium* - Dobrá slyšitelnost odpovědi (dostatečná hlasitost řeči)

b) *kvantitativní kritérium* - Proběhne krátký dialog
Dášenko se zaměstnancem nebo dobrovolníkem.

Canisterapeutický deník

8.1.

- co jsme dělaly: **hledali jsme** Dášenko atd
- Beáta jí neposlouchala, když to říkala více nahlas, poslechla

29.1.

- Dášenko se chce více pohybové činnosti než klidové
- co jsme dělaly: **hledaly jsme se, házely jsme míček**
- má levou ruku lepší než pravou (hodí jí dál)

5.3.

- přišla o čtrnáct minut dřív
- byla smutná a zamyšlená
- mám vyčitky z toho, že jsem jí dala těžší úlohy, které nemohla zvládnout například slalom

- nejvíce ji baví, když se schovává a Beáta ji hledá

2.4.

- byla tichá, ale když jsem něco udělala špatně, opravovala mě

- dávat si pozor na to, co Dášenska díky svému handicapu nemůže a hlavně ji povzbuzovat v tom, co může

16.4.

- poslední canisterapie v letošním roce

- byla ve dvojici společně s Evičkou

- Beáta jí absolutně odmítala poslouchat a štěkala na ni tak, až se Dášenska bála

- schválně jsem zvolila jako další činnost poslušnost (dávání povelů psovi – sedni, lehni a zůstaň)

- Beáta Evičku poslechla, ale Dášenku ne - štěkala a nechtěla poslechnout

- nakonec se Beáta ani nechtěla česat a kousala hřeben

- při rozloučení po ní chtěla Dášenska pacičku a Beáta na ni zase štěkala

Zhodnocení

Myslím si, že tato terapie se nezdařila díky mé nezkušenosti. Místo toho, abych ukončila činnost, která je dítěti a psovi nepříjemná (poslušnost), trvala jsem na ní. V této situaci by bylo lépe, kdybych canisterapii ukončila úplně. Od té doby na canisterapii nepřišla a ani jsem ji nepotkala, tak doufám, že si pejsky nezošklivila.

Hlavním cílem canisterapie bylo posílit Dášenčino sebevědomí, ale díky štěkání a mému neodhadnutí situace, došlo k pravému opaku.

Je ve dvojici s Evou, se kterým se střídá v činnostech. Mám pocit, že pro ni není dobré, když je ve dvojici se zdravou dívkou, která veškeré činnosti zvládá stejně dobře jako dospělý zkušený kynolog. Je možné, že jsem nositelem tohoto problému pouze já.

6.7.4 Canisterapeutický deník 4

- Eva, 16 let

- není patrné žádné postižení

- v 1. ročníku na SŠ – učňovský obor, každé pondělí má praxe a velmi ji to baví

Individuální vzdělávací plán

1) *Osobní cíl realizovatelný při této aktivitě:* osvojení si nových pokynů a činností se psem, trénink klidného a soustředěného působení na psa

2) *Stanovení dílčích cílů, pomůcky a postupy k jejich dosažení:* Eva se naučí pod vedením terapeutky nové pokyny a činnosti se psem. Vyzkoušet si chůzi jako nevidomá s vodícím psem a páskou přes oči. Eva bude dopředu upozorněna na to, aby zůstala klidná, pokyny zadávala klidně, pomalu a zřetelně. Na konci canisterapie zkusí sama zhodnotit, zda se jí to dařilo nebo ne.

3) *Kdo se bude na naplňování osobního cíle podílet a jak:* terapeut, pracovníci, praktikant a dobrovolníci, Eva.

4) *Jak poznáme naplnění cíle*

a) *kvalitativní kritérium* – Eva se bude soustředit na klidnou práci se psem a na konci canisterapie sama zhodnotí, jak se jí práce zdařila.

b) *kvantitativní kritérium* - Před začátkem canisterapie nezapomeneme Evičce připomenout, aby byla klidná a psovi zadávala povely nahlas, pomalu a zřetelně a na konci canisterapie se na to zeptáme, jaký má z hodiny pocit, zda se jí se psem dařilo nebo ne.

Canisterapeutický deník

8.1.

- přišla později

- byla trochu nervozní při uvazování obojku

15.1.

- byla trochu nervozní

- začali jsme uvazováním obojku, kdy byla nervozní až hrubá

- Beáta ji moc neposlouchala, okřikovala ji a trochu se při tom třásla, musela jsem ji trochu uklidnit

- co jsme dělaly: **hledali jsme** Evičku, která ve schovce omylem shodila židle, byla neklidná a musela jsem jí pomoci

- **překážky** - učila jsem jí mít povolené vodítko během povelu k noze, vůbec se to nezdařilo

- **přetahování** - chtěla tuto aktivitu sama, byla urputná a nenechala Beátu vyhrát (během aktivity se zničila hračka a rozvázal se uzlík)

- plán – hodně si s ní povídat a nechat ji v klidu

29.1.

- přišla pozdě, protože se zdržela na praxi

5.3.

- přišla dřív

- co jsme dělaly: shovávala se, házela a nakonec jsme se hledaly

2.4.

- přišla dřív o patnáct minut a byla chvíli s Janičkou – důležité zjištění, že se Janička Evičky bojí a nedovolí jí nijak zastrašovat

- co jsme dělaly: **překážky** - obě jsou celkem zdatné psodvody, chodily slalom a procvičovaly povel k noze

- s Dášenkou se pak schovávaly

16.4.

- v pořádku - byla nakonec rozladěná, že nefunguje s Beátou česání

21.5.

- Beáta jí poslouchá jako švýcarské hodinky

4.6.

- Eva dává strojově Beátě povely bez toho, aby ji pochválila

- je tu problém, že Beáta nechce nic moc dělat, protože už je po dvou hodinách terapie unavená

- když jí chce Eva pohladit, Beáta si odsedne

18.6.

- přišla dřív, tak byla s Beátou vlastně třičtvrtě hodiny
- dělaly jsme vše: házení, hledání míčku i Beáty a chytání míčku v kruhu
- Eva byla opět jako stroj – žádný náznak toho, že by trochu empaticky vycítila, jak a proč se Beáta chová, zda je unavená či má žízeň

Zhodnocení

Evička je velmi zdatný psovod, ze které Beáta cítí přirozenou autoritu a poslouchá ji lépe než mě. Cílem její terapie je potlačit nervozitu. Myslím, že se to celkem podařilo. Beáta je specifická v tom, že je temperamentní a stále vymýšlí možnosti, jak nějaké věci nedělat a ošidit. Tento pes je pro Evičku velmi vhodný, aby se naučila rozpoznat, kdy na psa musí přitlačit a kdy naopak aktivit raději ponechat.

Většinou mě mrzelo, že jsme byly já i Beáta po téměř dvou hodinách canisterapie unavené. Beáta se už nechtěla hladit a od Evičky si odsedala.

6.7.5 Canisterapeutický deník 5

Gábina, 6 let

- dětský autismus
- rozumí asi polovině toho, co říkám
- chodí spolu s maminkou a malou sestřičkou
- maminka je milá, vstřícná a velmi během canisterapie pomáhá

Canisterapeutický deník

15.1.

- byla dohromady s Helenkou (náročný - obě děti jsem viděla poprvé)
- co jsme dělaly: házely míček Beátě - na střídačku s Helenka, **hledaly míček, piškot** (jedla je), šly s Beátou na procházku, stále se zastavovala a chtěla ji hladit, poté konec, rozloučení
- vztah k Beátě: všimla si jí, přinášela jí radost (křičela a smála se)
- podle maminky pozor na její surové zacházení (neuvědomuje si svou sílu)

- pro další práci a plán : koordinace oko-ruka – zaměření pozornosti na to, na co se kouká a zároveň na to ukazuje...házení míčku, hledání Beáty, míčku a piškotu

29.1.

- přišly s maminkou pozdě, maminka byla unavená a roztržitá
- procvičování koordinace oko-ruka

Zhodnocení :

Na pondělní canisterapii byly pouze dvakrát a pak z organizačních důvodů přešly na čtvrtěční canisterapii.

Individuální vzdělávací plán jsem neviděla, protože jsem s ní nepracovala dlouhodobě. Podle pracovnice je pro děvče nejdůležitější koordinace oko–ruka, aby se koukala na to, co dělá, kam hází míček, kde Beáta pobíhá atd.

6.7.6 Canisterapeutický deník 6

Helena, kolem 7 let

- DMO
- maminka by si přála polohování, které v Motýlku není možné
- Helenka se bojí černých pejsků, ale žádnou špatnou zkušenost s nimi nemá

Canisterapeutický deník

15.1.

- byla spolu s Gábinkou
- co jsme dělaly: **házely míček, hledaly, procházka**
- **házení** míčku - bála se a vadilo jí oslintání
- **hledání** - odvedla jsem Beátu za dveře, pak jsem dala Heleně míček, aby ho schovala, ze začátku se bála vstát ze židle a schovávala ho tak, že to házela, potom ho došla opatrně někam schovat, pak hlavně sama vstala a chtěla jít za Beátou za dveře sama, otevřít sama a hledat míček

- **procházka** - když se nečekaně přiblížila Beáta, začala Helenka křičet
- vztah k Beátě – hodně problematický, bojí se, ale je zvědavá a představuje pro ni něco nového, podle pracovnice velká šance na zlepšení vztahu
- plán: pomalu je seznamovat

29.1.

- maminka přišla s mladší dcerou, která se psů nebojí
- pokud Beáta proběhla kolem Helenky blíž, bála se
- maminka vstřícnější a milejší
- co jsme dělaly: **procházka, házení a hledání míčku**

5.3.

- maminka - hodně Helenku okřikuje - co to děláš, tak jdeme domů, nedělej to atd. docela mně to vadilo a myslím si, že by to takhle být nemělo
- Helenka se na canisterapii těšila a šla tam ráda
- stále přetrvává, že když se pes přiblíží, Helenka křičí

2.4.

- poslední hodina v tomto roce
- ohromný skok - nebyla jsem několik týdnů díky hárání Beáty
- maminka musela jít za dveře, protože nepřiměřeně rušila canisterapii – opravovala sponky atd. rozhodla se dobrovolně
- Helenka se zájmem sledovala Beátu
- objevilo se nežádoucí chování - Helenka chodí k oknu a štěká
- polevil strach z Beáty – i když při určitých činnostech (hledání) si nebyla jistá a křičela – cesta k odstranění je asi v tom popisovat sebemenší pohyb, hledá míček, přináší a pouští a pochválíme
- největší překvapení přišlo nakonec - Helenka šla k Beátě a zezadu si ji pohladila

Zhodnocení

Z této canisterapie mám velmi dobrý pocit, i když zlepšení není mojí zásluhou. Celý březen jsem se nemohla zúčastnit canisterapie, protože Beáta hárala. Chodila za nás Jana Drvotová. Bylo vidět, že Helenka potřebuje zkušený přístup a velmi klidného psa, který se nebude pohybovat zbrkle a náhle, ale pomalu a předvídatelně. Během března nastal ohromný skok, kdy si Helenka dokonce psa sama od sebe psa pohladila. Je škoda, že Helenka po takovém pokroku přestala na canisterapii chodit.

6.7.7 Canisterapeutický deník 7

Iva, 5 let

- dětský autismus (nemluví, ale rozumí dobře)
- chodí s maminkou velmi nepravidelně

Canisterapeutický deník

29.1.

- byla dohromady s Aničkou (obě maminky jsou přítomné v místnosti a povídají si)
- viditelné zlepšení
- co jsme dělaly: hrála si s Beátou, vodila ji i na kratším vodítku

5.3.

- oproti minule se zhoršila
- moc neposlouchala, trochu se Beáty bála
- co jsme dělaly: schovávaly se (maminka raději dávala míček jinam, protože Ivanka se bála), zapojovala se méně než Anička, i když s ní byla ve dvojici
- maminka říkala, že Beáta poslouchá víc než na začátku

Zhodnocení

Ivanka chodí s maminkou velmi nepravidelně. I když nemám k dispozici IVP Ivanky, hlavním cílem je zmírnit strach ze psů. Na začátku školního roku se tak bála, že všechny

aktivity se odehrávaly tak, že v jednom rohu místnosti byl pes a v druhém rohu byla Ivanka. Tento chorobný strach se podařilo nesmírně zredukovat.

6.7.8 Canisterapeutický deník 8

Jana, 10 let

- komunikační problémy
- chodí s maminkou, která čeká venku
- navštěvuje ZŠ a chodí do stejné školy jako Barunka

Individuální vzdělávací plán

1) Osobní cíl realizovatelný při této aktivitě: rozvoj řeči, slovní zásoby, převyprávění děje

2) Stanovení dílčích cílů, pomůcky a postupy k jejich dosažení:

- odpovědět na jednoduché otázky (co bylo k obědu, kde je bratr, kam pojedete o víkendu atd.)
- na konci aktivity stručně převyprávět co se dělo, jestli ji to bavilo

Napomáhat k vyjadřování vlastních emocí. Ptát se a pokud nedokáže odpovědět, nabízet různé varianty.

3) Kdo se bude na naplňování osobního cíle podílet a jak: Pracovníci, praktikanti, rodiče. Vyžadovat vyprávění o aktivitě, která právě proběhla.

4) Jak poznáme naplnění cíle a) kvalitativní kritérium - Dokáže udržet časovou posloupnost jednotlivých dějů. Srozumitelné věty obsahem i formou.

b) kvantitativní kritérium - Při každé návštěvě pohovoří s pracovníkem alespoň 2x (na začátku a nakonci).

Canisterapeutický deník

15.1.

- dnes hlavní důraz na komunikaci
- co jsme dělaly: **procházka** - dozvěděla jsem se o blechách, **hledání** Janičky
- pak jen povídání o pejscích, blechách, klíšťatech, tetě

- pracovnice říkala, že trpí rozvolněnými asociacemi - když začne něco vyprávět, neví, co říkala předtím (např. chtěla vyprávět o blechách a dostala se až k hausbotu...)
- vztah k Beátě – naprosto spontánní a přímý – rozkazy občas dává necitelně a až moc surově
- plán – povídat si s ní

29. 1.

Janička + Barunka

- byly na canisterapii spolu ve dvojici a pohádaly se
- soupeřily o Beátu – Jana ji lákala na piškoty
- prý se s Janou nikdo ve škole nebaví, jediná Barunka ano a tak se ujišťovali o tom, jaké jsou kamarádky
- Jana mařila veškeré snahy o nějakou činnost, takže Beátu krmila piškotama
- musela jsem zvýšit hlas a řekla jsem jim, že tady ani jedna nemusí být a jestli si budou dělat, co chtějí, tak aktivity skončí
- přesto se postrkovaly dál, až přišla maminka Barunky a Barunku si odvedla

5.3.

- brala antibiotika a byla šíleně rozdováděná (dlouho „na pejscích“ nebyla)
- nechtěla dělat nic, co jsem jí navrhla sama
- když jsem jí dala dvě možnosti, tak se rozhodla (za chvíli ji to přestalo bavit)
- dá se říct, že jsem to docela nezvládala a nechala ji dělat to, co chce

2.4.

- Beáta neposlouchá Janu - je to pro mě důležité
- tím, že ji Beáta neposlechne, Janě nezbyde nic jiného než poslouchat mě
- zaujala jsem nakonec Janu tím, že Beáta umí přinášet hřeben

16.4.

- byla společně s Katkou
- zpočátku naprosto konsternovaná Katkou a její řečí
- ani se nevztekala, nedělala blbosti a jen mě poslouchala

- pak se mě začala ptát, co to má znamenat a co s Katkou je - řekla jsem jí, že je handicapovaná a že jí teď musí ukázat, co Beáta umí a jak se s ní pracovat

4.6.

- zpočátku katastrofa – snažila se mě oblafnout a dělá si co chce

- většinou se podřizuju a netrvám na tom, co jsem po ní chtěla

- co jsme dělaly: **chodily přes překážky** - Beáta nechtěla poslouchat

- Evička přišla o patnáct minut dřív - pak se to výrazně zlepšilo - dokonce se schovávaly a braly si s sebou míček, který píská

- měla radost, že Beáta za ní rychle vyběhla a že slyšela Beáty ťapičky

Zhodnocení

Janička je velmi zkušený psovod, Beáta ji poslouchá velmi dobře a navázaly spolu hezký vztah. Janička je dobrá v jednání s lidmi, se psem i se svými vrstevníky. Rychle pochopí situaci a ovládne ji podle svého. Často se mi stalo, že Janička si dělala, co chtěla a byla jsem bezradná, jak to přerušit. Osvědčilo se mi, že Beáta nereagovala na její povely a poslouchala jen mě. Janě pak nezbylo nic jiného, než se zapojit do aktivit.

Splnění IVP mně dělalo problémy, protože se mi nepodařilo dítě přimět něco vyprávět a na otázky odpovídalo pouze jednoslovně.

6.7.9 Canisterapeutický deník 9

Kateřina, asi tak 9 let

- velmi problematická komunikace – vada řeči, možná neslyšící

- lehká MR

Canisterapeutický deník

16.4.

- přišli s maminkou a bratrem o patnáct minut dřív tak, že vpadli do canisterapie s Aničkou

- maminka musela odejít a zůstal s námi jen bratr Katky

- Katka se s bratrem dorozumívala částečně znakovou řečí - byla jsem z toho nervozní a dělala pohyby rukama - snažila jsem se vysvětlit, jak to myslím - asi jsem je spíš mátlá
- k Beátě se chová velmi podivně - neví, co k ní ještě patří a co ne - myslela si, že ocásek už není její - neumí ji hladit, chytá ji a štípe, nejvíc na ocásku a na bříšku
- snažila jsem se ji pomocí jejího bratra vysvětlit, že ji to bolí a že je to živý tvor
- co jsme dělaly: **házení míčku a hledání**
- chce všechny věci, které jí uchvátí, získat pro sebe - balonky na chodbě, kšíry, vodítko atd.
- vztah ona a bratr je hezký - poslouchá ho

Zhodnocení :

Katku jsem viděla pouze jednou a nenahlížela jsem ani do IVP. Myslím si, že cílem terapie je poznat, respektovat jiného živého tvora a naučit se s ním komunikovat pomocí povelů a řeči těla psa.

6.7.10 Canisterapeutický deník 10

Lenka, 4 roky

- dětský autismus
- nemluví, snaží se znakovat
- chodí s maminkou na čtvrtěční canisterapii

Canisterapeutický deník

4.6.

- chodí ve čtvrtek (minulý čtvrtek pejsci nebyli, tak s Lenkou přišli v pondělí)
- pamatovala jsem si ji, protože chodila na začátku školního roku
- Beáta jí hrozně baví - dělá jako že se jí bojí, ale provokuje ji a směje se při tom jako blázen
- ráda jí dává piškoty (sama je má ráda, ale nemůže je jíst, protože má bezlepkovou dietu)

- co jsme dělaly: **házely** míček, **schovávaly** piškoty - má problémy sledovat Beátu, jak přináší nebo hledá míček

Zhodnocení

Leničku si pamatuju, protože chodila na canisterapii v pondělí na začátku školního roku, poté přestoupila na čtvrteční.

Lenka má pejsky velmi ráda, ale chová se k nim trochu necitlivě. Individuální vzdělávací plán Leničky jsem nečetla, ale myslím si, že cílem její terapie je naučit se chovat se ke psům citlivěji a koordinovat oko s rukou.

7. Shrnutí

Na počátku své práce jsem si kladla otázky, které jsem se v textu pokusila vysvětlit. Otázky se týkaly účastníků v canisterapeutickém procesu.

Hlavním zjištěním bylo, že tito účastníci nestojí v procesu odděleně, ale tvoří systém. Základní jednotkou tohoto systému je psovod (terapeut) a pes. Vztah psovoda a psa je nejdůležitější, protože skrz něj je vtáhnut do terapie i klient.

Pokud **první otázka** zněla, jak se promítá osobnost terapeuta do procesu, musím odpovědět, že celá terapie na ní stojí, protože vlastní terapii provádí vždy terapeut. A právě na osobu terapeuta je třeba klást důraz – ve smyslu osobnostních předpokladů, teoretického zázemí, komunikačních dovedností a hlavně kynologických schopností.

Píši to, protože jsem canisterapii začala dělat se svým prvním psem, bez větších kynologických znalostí a v některých momentech jsem si nevěděla rady se psem, se sebou ani s klientem. Na situace, které mohou během canisterapie nastat, pes i psovod musí zareagovat tak, aby neohrozily klienta.

Na **druhou otázku**, jakým způsobem se vylepšují určité dovednosti klienta za pomoci psa, odpovídám, že skrz vztah. Tento vztah popisují pomocí atributů a dimenzí. Jen skrz vztah se vylepšují oblasti.

Poslední otázka se týká psa. Pes musí splňovat formální požadavky, které jsou vypsány v části o účastnících vztahu. Kromě toho se ale pes musí k psovodovi hodit. Podle mých zkušeností se k temperamentnímu psu hodí temperamentní psovod a naopak.

Summary

Canisterapie – systém vztahů

Dog's therapy – network of relationships

Kateřina Herinková

At the beginning I asked myself questions which I tried to explain in the text. The questions related to the parties in the canistherapeutic process.

The core finding was that these parties do not stand separately within the process, but they constitute a system. The principal unit of this system is a dog handler (therapist) and a dog. The relation of the dog handler and the dog is the most important because through it also the client is involved into the therapy.

If **the first question** was how the personality of the therapist is reflected in the process, I have to answer that the entire therapy is based on it because the proper therapy is performed always by the therapist. And it is necessary to put emphasis just onto the person of the therapist – in terms of the personality's prerequisites, theoretical background, communication skills and particularly the cynologic abilities.

I write this because I started practising dog's therapy with my first dog, without having a deeper cynologic knowledge, and at some moments I did not know how to handle the dog, myself and even the client. Both the dog and the dog handler shall react to situations which may occur during canistherapy in such a way they they do not jeopardize the client.

My answer to the **second question** how certain skills of the client are improved with the help of the dog is that it is through the relation. I describe such relation using the attributes and dimensions. Only through the relation the areas are improved.

The **last question** relates to the dog. The dog must fulfill the formal requirements which are outlined in the section about the parties of the relation. Except that, the dog must match the dog handler. Based on my experience a lively dog should have a lively dog handler, and vice versa.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) Drapela, Victor. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 2003.
- 2) Galajdová, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*. Praha: Grada, 1999.
- 3) Eisertová, Jaroslava. *Vliv canisterapie na klienta s hyperkinetickým syndromem*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 4) Hayesová, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998.
- 5) Hellus, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004.
- 6) Kalinová, Věra. *Standardy v canisterapii*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 7) Lacinová, Jiřina. *Editorial*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 8) Lacinová, Jiřina. *Úvodní příspěvek – situace v ČR*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích 27.6.-1.7.2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2003.
- 9) Lacinová, Jiřina. *Vývoj canisterapie v ČR za poslední rok*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 10) Loučka, Radko. *Příprava psů pro canisterapii*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 11) Matějček, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2000.

- 12) Matějček, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005.
- 13) Molová-Freeman, Michaela. *Způsob metodiky CST – americké metody*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 14) Molová-Freeman, Michaela. *Tvorba norem praxe canisterapie a její definice*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. 1.- 3. 7. 2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2005.
- 15) Nedvědová, Markéta. *Canisterapie v dětské psychiatrii – bakalářská práce*. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta. 2006
- 16) Nerandžič, Zoran. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata léčí*. Praha: Albatros, 2006.
- 17) Nerandžič, Zoran. *Zooterapie v kontextu ucelené rehabilitace*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky 25.- 27. 6. 2004 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2004.
- 18) Pipeková, Jarmila. *Nové terapeutické možnosti v péči o postižené (hipoterapie a canisterapie)* in Vítková, Marie. *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. Brno: Paido, 2001.
- 19) Pirnerová, Hana. *Canisterapie v praxi, asistenční psi*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích 27.6.-1.7.2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2003.
- 20) Podrápská, Jana a kolektiv. *Povídání o canisterapii*. Vyškov: Piafa, 2000.
- 21) Řezáč, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998.
- 22) *Standards of Practice for Animal-Assisted Activities and Therapy*. [online] [cit. 2007-03-04] Dostupné z WWW <<http://www.deltasociety.org/Animals AAAAbout.htm# terms>>.
- 23) Svobodová, Ivona. *Možnosti výběru psa pro využití v canisterapii*. *Pes přítel člověka*, 2004, č. 2, str. 12.

- 24) Svobodová, Ivona. *Testování a výběr psů vhodných pro canisterapii s ohledem na dostupné zkušební řády využívané v ČR*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích 27.6.-1.7.2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2003.
- 25) Svobodová, Ivona. *Výběr psa pro canisterapii*. Pes přítel člověka, 2004, č. 10, str. 28.
- 26) Tvrdá, Andrea. *Canisterapie-krizová intervence*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. 1.- 3. 7. 2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2005.
- 27) Veselá, Jana. *Canisterapie z pohledu psychologa*. In Povídaní o canisterapii. Vyškov: Piafa vyškov, 2000, str. 20-22.
- 28) Volšická, Jiřina. *Senior canisterapie a jejich možnosti*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích 27.6.-1.7.2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2003.
- 29) Vízdalová, Hana. *Welfare zvířat v zooterapii*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. 1.- 3. 7. 2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2005.
- 30) Zouharová, Marika. *Canisterapeutická kuchařka aneb metody canisterapie*. Výukový materiál, 2002
- 31) Zouharová, Marika. *Polohování se psy*. In Sborník příspěvků z mezinárodního semináře o zooterapiích 27.6.-1.7.2003 v Brně. 1. vydání. Brno: Sdružení Filia, 2003.

Elektronické dokumenty:

<http://www.psiprozivot.cz>

<http://www.pomocnetlapky.cz>

<http://www.ctasociace.cz>

<http://www.iahaio.org>

<http://www.deltasociety.org>

9. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Etický kodex canisterapeuta	85
Příloha č. 2 - Osvědčení o absolvování canisterapeutického semináře	92
Příloha č. 3 - Osvědčení o absolvování rekvalifikačního kurzu „Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti“	93
Příloha č. 4 - Certifikát o vhodnosti psa pro využití k rozvoji osobnosti	94

PŘÍLOHA Č.1

ETICKÝ KODEX CANISTERAPEUTA

PREAMBULE:

Canisterapeuti respektují důstojnost a hodnotu jednotlivce a usilují o zachování a ochranu základních lidských práv, zároveň ctí práva zvířat a naplňují tak i nedílnou součást tohoto kodexu kterou je příloha „Základní minima pro welfare psů jako co-terapeutů“.

Průběžně rozvíjejí své poznatky o lidském chování, o tom, jak lidé rozumějí sami sobě a ostatním, a využívají tyto poznatky pro dobro lidí, rozvíjejí své poznatky o etologii psa a využívají tyto poznatky pro dobro lidí i zvířat užitých k terapii .

Při dosahování těchto cílů vynakládají veškeré úsilí k ochraně zájmů lidí, kteří vyhledávají jejich služby, jejich blízkých (není-li to v rozporu s potřebami klientů), a všech účastníků výzkumu, kteří se mohou stát zkoumanými objekty.

Canisterapeuti respektují ostatní členy své profese a příbuzných oborů a dělají vše, co je v jejich silách a co není v konfliktu se zájmy klientů pro to, aby poskytovali úplné informace a vzájemně se respektovali.

Své dovednosti používají pouze pro účely, jež jsou v souladu s těmito hodnotami a vědomě nedopustí jejich zneužití.

Canisterapeuti ve snaze dosáhnout těchto ideálů plně souhlasí s etickými normami v těchto oblastech: 1. odpovědnost; 2. kompetence; 3. etické a právní normy; 4. důvěrnost; 5. prospěch klienta; 6. profesní vztahy; 7. veřejná prohlášení; 8. výzkum.

Canisterapeuti plně spolupracují s vlastními profesními, národními a evropskými organizacemi a asociacemi - rychle a úplně zodpovídají dotazy a plní požadavky všech řádně ustanovených etických nebo profesních komisí těch asociací či organizací, jejichž členy jsou nebo ke kterým náležejí.

Přijetí do Registru canisterapeutů (CTA) canisterapeuty zavazuje k dodržování všech zásad včetně příloh Etického kodex canisterapeuta.

1. ODPOVĚDNOST

Obecně: Při poskytování služeb dodržují canisterapeuti nejvyšší standardy své profese. Přijímají zodpovědnost za důsledky svého jednání a vynaloží veškeré úsilí, aby zabezpečili vhodné využití svých služeb.

1.a: Canisterapeuti si uvědomují, že nesou velkou zodpovědnost, neboť jejich jednání může ovlivnit stav druhých lidí /psychický i fyzický/.

1.b: Canisterapeuti svým klientům předem objasní všechny záležitosti, které by mohly souviset s jejich společnou prací. Vyhýbají se vztahům, které by mohly omezit jejich objektivitu nebo vytvořit konflikt zájmů.

1.c: Jako členové NNO, organizací, zaměstnanci zařízení či osvě, canisterapeuti jako jednotlivci zůstávají odpovědni nejvyšším standardům své činnosti-canisterapie.

1.d: Jako přednášející nebo vedoucí praxe si jsou canisterapeuti vědomi své primární povinnosti pomáhat ostatním získávat znalosti a dovednosti. Udržují vysoký standard vzdělání, informace předkládají objektivně, plně a přesně.

1.e: Canisterapeuti si uvědomují, že nesou velkou zodpovědnost za své/svého co-terapeuty/a, proto se plně řídí listinou „Základní minima pro welfare psů jako co-terapeutů“ . /viz příloha, která je nedílnou součástí tohoto kodexu/

2. KOMPETENCE

Obecně: Udržování vysoké úrovně kompetence je odpovědností sdílenou všemi canisterapeuty v zájmu veřejnosti a činnosti jako celku. Canisterapeuti si jsou vědomí hranic své kompetence a mezí canisterapeutických technik. Poskytují pouze takové služby a používají pouze takové techniky, ke kterým je opravňuje praxe a zkušenost. V těch oblastech, kde uznávané standardy ještě neexistují, canisterapeuti přijímají všechna opatření, nezbytná k ochraně zájmů svých klientů a co-terapeutů. Sledují informace z oblasti zdravotnictví, vědy, etologie a své činnosti, které mají vztah ke službám, jež poskytují.

2.a: Canisterapeuti uvádějí svoji kvalifikaci, vzdělání, praxi a zkušenosti přesně. Canisterapeuti udržují kvalitu vlastní práce na takové úrovni, aby odpovídala minimálním profesionálním požadavkům CTA, příslušných NNO, a evropské ESAAT. Po přerušení veškeré činnosti praxe canisterapie na dobu delší 3 měsíců /v kuse/ canisterapeut musí absolvovat opět 12hodin praxe pod vedením již registrovaného/ých canisterapeuta/ů s min. 2letou praxí. A opět přehodnotí využití stávajících co-terapeutů k činnosti.

2.b: Jako přednášející a vedoucí praxe vykonávají canisterapeuti svou činnost na podkladě pečlivé přípravy a soustředění tak, aby jejich práce měla nejvyšší kvalitu a aby jejich sdělení byla přesná, plynulá a výstižná.

2.c: Canisterapeuti si jsou vědomi potřeby neustálého vzdělávání a osobního rozvoje a jsou otevřeni novým pracovním postupům a průběžným změnám ve svých očekáváních a hodnotách, proto prokazatelně absolvují minimálně 1x za 2 roky přednášku, seminář, kurz nebo supervizní setkání /osobní nebo on-line chatové/ na téma canisterapie a věnují se průběžně samostudiu.

2.d: Canisterapeuti si jsou vědomi rozdílů mezi lidmi, které mohou být spojeny např. s věkem, pohlavím, socioekonomickým a národnostním původem, nebo jsou dány speciálními potřebami těch, kteří mohli být nějak zvláště znevýhodněni. Měli by mít odpovídající praxi, zkušenosti a možnost konzultace, aby zajistili vhodné a kompetentní služby těmto osobám a mohli posoudit vhodnost indikace podpůrné metody - canisterapie.

2.e: Canisterapeuti si uvědomují, že osobní problémy a konflikty mohou ovlivňovat jejich pracovní výkon. Proto se zdrží jakékoliv aktivity, ve které by jejich osobní problémy mohly zavinit nedostatečný výkon nebo poškození klienta, kolegy, studenta nebo jiného účastníka činnosti.

3: MORÁLNÍ A PRÁVNÍ NORMY

Obecně: Morální a etické zásady chování canisterapeutů jsou stejnou měrou jako pro ostatní občany jejich osobní záležitostí, s výjimkou případů, kdy by toto mohlo narušit plnění pracovních povinností nebo snížit důvěru veřejnosti v canisterapii, canisterapeuty, ale i obecně v pomocné terapii a v kynologii. Co se vlastního chování týče, jsou canisterapeuti citliví k převažujícím společenským normám a k možnému dopadu, který může dodržování nebo narušování těchto norem mít na jejich výkon jako canisterapeutů. Canisterapeuti si jsou rovněž vědomi možného dopadu svých veřejných vystoupení na možnosti kolegů vykonávat své pracovní povinnosti.

3.a: Ve své činnosti jednají canisterapeuti v souladu se zásadami ESAAT, CTA, NNO v oblasti canisterapie, a s normami a pravidly zařízení vztahujícími se k jejich praxi. Canisterapeuti rovněž dodržují příslušné vládní zákony a vyhlášky. Pokud jsou evropské, národní, krajské, organizační nebo instituční zákony, vyhlášky nebo postupy v rozporu s ESAAT, NNO v oblasti canisterapie, a s normami a pravidly zařízení vztahujícími se k jejich praxi, canisterapeuti předloží tuto skutečnost výboru CTA a snaží se rozpor vyřešit.

3.b: Canisterapeuti jako dobrovolníci, zaměstnanci či osvč neprovozují ani nepřehlížíjí žádné postupy, které jsou nehumánní a v rozporu se zákonem na ochranu zvířat, nebo které by mohly vyústit v nelegální nebo neobhajitelné činy.

3.c: Ve své činnosti se canisterapeuti vyhýbají jakékoli činnosti, která porušuje nebo omezuje lidská, zákonná nebo občanská práva klientů či jiných osob, kterých by se mohla dotýkat, práva zvířat a hygienické normy.

3.d: Setkají-li se canisterapeuti s odlišným názorem, uznávají a respektují rozdílné postoje a individuální pocity, které mohou klienti, studenti, účastníci praxe mít k těmto záležitostem.

4: DŮVĚRNOST

Obecně: Primární povinností canisterapeutů je respektovat důvěrnost informací získaných od osob v průběhu své canisterapeutické činnosti. Ostatním tyto informace sdělují pouze se souhlasem dané osoby (nebo jejího zákonného zástupce), s výjimkou těch neobvyklých případů, kdy by nesdělení pravděpodobně uvedlo danou osobu nebo osoby jiné do nebezpečí. Canisterapeuti informují své klienty o právních hranicích důvěrnosti. Za normálních okolností by měl být souhlas s odhalením informace získán v písemné formě od osoby, které se týká.

4.a: Informace jsou diskutovány pouze z profesních důvodů a pouze s osobami, kterých se daný případ týká. V písemné i ústní formě jsou uváděna pouze data přímo se vztahující k účelu hodnocení či přednášky a je vynaloženo veškeré úsilí, aby se zabránilo nepřiměřenému zásahu do soukromí.

4.b: Canisterapeuti, kteří osobní informace získané při výkonu povolání uvádějí ve svých pracích, přednáškách, nebo je jinak prezentují veřejnosti, musí k tomu buď mít předchozí písemný souhlas nebo vhodným způsobem zamlčí všechny údaje, které by mohly vést k identifikaci osoby.

4.c: Canisterapeuti učiní všechna potřebná opatření pro zachování důvěrnosti při uchovávání a likvidaci záznamů, a případně pro jejich úplnou nedosažitelnost.

4.d: Při činnosti s nezletilými nebo nesvéprávnými osobami (osobami neschopnými dát dobrovolný informovaný souhlas), kladou canisterapeuti zvláštní důraz na ochranu zájmů těchto osob a spolupracují a informují ostatní osoby, kterých se situace týká.

5: ZÁJMY KLIANTA

Obecně: Canisterapeuti respektují integritu a chrání zájmy lidí a skupin, se kterými pracují. Dojde-li ke střetu zájmů klienta a instituce, která canisterapeuty zaměstnává, canisterapeuti informují obě strany o svých povinnostech a odpovědnosti a sdělí oběma stranám svoje rozhodnutí. Canisterapeuti plně informují klienty, kolegy a ostatní personál a specialisty o smyslu a povaze své činnosti a užití techniky a metody. Nucení lidí k účasti nebo trvat na využití služeb je neetické.

5.a: Canisterapeuti si jsou neustále vědomi svých vlastních potřeb a své potenciálně více či méně vlivné pozice vůči osobám, jakými jsou klienti či účastníci praxe. Předcházejí zneužití důvěry a závislosti těchto osob. Sexuální vztahy s kýmkoliv z klientů, studentů, účastníků činnosti canisterapie jsou neetické.

5.b: Canisterapeuti ukončí činnost služby canisterapie hned, jakmile začne být zřejmé, že pro klienta není přínosný, nebo ihned, jak o to klient požádá.

6: PROFESNÍ VZTAHY

Obecně: Canisterapeuti jednají s ohledem na potřeby, odlišné kompetence a povinnosti svých kolegů zooterapeutů, terapeutů, psychoterapeutů, psychologů, lékařů a personálu, v případě krizové intervence i členům IZS ČR a pracovníkům jiných profesí. Respektují práva a povinnosti těchto svých kolegů vůči institucím či organizacím, s nimiž jsou svázáni.

6.a: Canisterapeuti znají oblasti kompetence příbuzných profesí. Plně využívají všechny odborné, technické a administrativní zdroje, které nejlépe poslouží zájmu klienta. Minimalizují absenci pracovních vztahů s pracovníky jiných profesí.

6.b: Jestliže je canisterapeutovi známo porušení etických norem jiným canisterapeutem, pak, je-li to vhodné, snaží se tento problém neformálně vyřešit tím, že na to dotyčného canisterapeuta upozorní. Jestliže je tento prohřešek pouze malý a/nebo se zdá být výsledkem nedostatku citlivosti, znalosti nebo zkušenosti, je takovéto neformální řešení obvykle dostačující. Tyto neformální snahy musí být podniknuty citlivě s ohledem na důvěrnost a práva postižených. Pokud se nezdá, že by přestupek mohl být napraven pouze neformální cestou a nebo je vážnější povahy, canisterapeuti na to upozorní příslušnou instituci, sdružení nebo výbor zabývající se profesní etikou a chováním.

6.c: Publikační zásluha je přiznána těm, kteří do publikace přispěli, úměrně rozsahu jejich odborného příspěvku. Významné příspěvky odborného charakteru ke společnému projektu od více osob se posuzují jako spoluautorství s osobou, která poskytla příspěvek uvedený jako první. Drobné příspěvky odborné povahy a rozsáhlejší administrativní nebo podobná asistence mohou být uvedeny jako poznámky pod čarou nebo v úvodu díla. Odkazy ve formě citací v textu se týkají publikovaného i nepublikovaného materiálu, který přímo ovlivnil výzkum či studii. Canisterapeuti, kteří sestavují a upravují cizí materiál k publikaci, zveřejňují tento materiál pod jmény původních autorů, tam kde je to vhodné uvedou své jméno jakožto editora. Všichni přispěvatelé jsou jmenovitě uvedeni.

7: VEŘEJNÁ PROHLÁŠENÍ

Obecně: Veřejná prohlášení, oznámení o poskytovaných službách, reklama a aktivity podporující canisterapeuty slouží k tomu, aby si veřejnost mohla vytvořit informované názory a měla možnost volby. Canisterapeuti přesně a objektivně uvádějí svoji profesionální kvalifikaci, členství a funkce, a také instituce nebo organizace, se kterými mohou být oni nebo daná prohlášení spojována. Ve veřejných prohlášeních, poskytujících canisterapeutické informace, odborné názory nebo informace o dostupnosti jednotlivých technik, publikací a služeb, canisterapeuti zakládají svá tvrzení na obecně přijatelných zjištěních a technikách, plně přitom uznávají jejich meze a připouštějí pochybnosti o nich.

7.a: Canisterapeuti podílející se na rozvoji nebo propagaci canisterapeutických technik, produktů, knih a dalších věcí nabízených pro komerční účely vyvíjejí přiměřené úsilí pro zabezpečení toho, že oznámení a inzerce budou uváděny profesionálním, vědecky přijatelným a přesně informujícím způsobem.

7.b: Canisterapeuti prezentují svou znalost a umění canisterapie a nabízejí svoje služby, produkty a publikace poctivě a přesně, vyhýbají se senzací, přehánění, povrchnosti. Canisterapeuti se řídí svojí základní povinností pomáhat veřejnosti vytvářet si informované soudy, názory a rozhodnutí.

7.c: Produkty, metodiky, techniky které jsou popisovány nebo prezentovány na veřejných přednáškách či předváděních, v novinových a časopisových člancích, rozhlasových nebo

televizních programech, v poštovních zásilkách nebo podobných médiích, splňují stejné uznávané standardy, jaké existují pro samotnou činnost výkonu canisterapie

8: VÝZKUM

Obecně: Rozhodnutí provést výzkum spočívá na uváženém rozhodnutí jednotlivých institucí a odborníků o tom, jak nejvíce prospět lidské vědě a lidskému blahobytu. Canisterapeut je ve své činnosti součástí komplexu rehabilitačně-terapeutické péče, je tedy možné že jeho činnost bude zahrnuta do výzkumu. Po rozhodnutí o provedení výzkumu canisterapeut podá výzkumnému týmu ucelené informace o možnostech vstupu metody do výzkumu a zapojí se dle pokynů výzkumného týmu, canisterapeut vede bádání s ohledem na důstojnost a prospěch účastníků, má na vědomí předpisy a profesní standardy týkající se vedení výzkumu s lidskými účastníky a se zvířaty.

8.a: Canisterapeut má právo se výzkumu neúčastnit a má povinnost se neúčastnit pakliže povaha a způsob a myšlenka výzkumu jsou v rozporu s etikou či myšlenkou pomocné rehabilitační metody - canisterapie

8.b: Canisterapeut může vést vlastní výzkum, na základě všech platných předpisů a protokolů pro výzkum v oblasti sociálně-zdravotní či školské. Při provádění výzkumu v institucích, zařízeních a organizacích si canisterapeuti zajistí příslušné oprávnění provádět tuto studii.

***PŘÍLOHA** – nedílná součást Etického kodexu canisterapeuta.*

základní minima pro welfare psů jako co-terapeutů

Preamble:

Pes jako co-terapeut /spoluterapeut/, je během výkonu zatěžován fyzicky a hlavně psychicky, je proto nutno zajistit pravidla, která budou udržitelná v praxi výkonu canisterapie a zároveň budou účinně chránit zvíře před fyzickým i psychickým týráním tedy i týráním samotným chybným výběrem psa k činnosti výkonu canisterapie.

Canisterapeut je povinnen i při výkonu činnosti canisterapie ctít a dodržovat Zákon na ochranu zvířat proti týrání.

I. - k činnosti co-terapeuta má pes právo být vybrán po znalém až odborném úsudku, že jeho vlohy - povaha, fyzická i psychická přirozenost je k těmto úkonům vhodná. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba budoucího canisterapeuta /jakožto kynolog, vlastník psa a po absolvaci odb. kurzu a náhledu canisterapie-teoretik v oboru canisterapie/ a zkušený canisterapeut= z praxí minimálně 6 hodin/měsíčně po dobu 2 let.

Posouzení při různých testech povahy psa v kynologických i jiných org. je přípustné – nikoli však rozhodující o zařazení psa do činnosti co-terapeuta.

***ODŮVODNĚNÍ:** K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba která musí být v praxi znalá speciální problematiky zvířat jako co-terapeutů, a osoba která velmi úzce zná osobnost konkrétního zvířete – majitel, neboť nejde čistě o obor kynologický, ale převážně z hlediska psa o problematiku typologickou a etologickou- povahové vlohy, vrozené i získané techniky chování zvířete vhodné k výkonu canisterapeutických metodik a technik a z hlediska samotné činnosti jde odvětví zdravotně-sociální se specifickými požadavky na dovednosti psa. Canisterapie, jako forma zooterapie, je zcela samostatným odvětvím v oboru Podpůrných rehabilitačních metod.*

II. - k činnosti co-terapeuta má pes právo být vybrán po psychickém i fyzickém vyzrání k této činnosti, mláďata a dospívající jedinci se činnosti účastní jen za účelem zacvičení, socializace - náhledu s prostředím kde je vedená canisterapie, a s činností co-terapeuta, ale v činnosti samotné nesmí být stavěni do pozice co-terapeuta, tedy účastní se jí jen pasivně-náhledově, aktivita vůči klientům/pacientům typická pro již zacvičené zvíře/co-terapeuta se tedy vyskytuje u mláďat a dospívajících jedinců jen jako vlastní pokus o iniciativu.

ODŮVODNĚNÍ: Doba vyzrání psychického a fyzického je individuální podle plemen a osobnosti zvířete. U malých plemen jde však o minimálně věk 12ti měsíců, u velkých potom o minimálně věk 18 měsíců, vždy s postupným zapojováním zvířete do činnosti od jednoduchých úkonů po složitější. Při zacvičování štěňat a mladých jedinců by měl být přítomen již zkušený pes/co-terapeut, který zřetelně přebírá funkci co-terapeuta a umožňuje tím mladému jedinci naplňovat bod III. -formou učení vhladem.

III. - k činnosti co-terapeuta má pes právo být citlivě připraven a to pouze pro nezbytně nutné úkony a dovednosti spjaté k činnosti AAT, AAA, AAE nebo AACR a to pro něho nezbytně dlouhou dobu k jeho pochopení činnosti co-terapeuta.

ODŮVODNĚNÍ: Při výchově, přípravě a vedení zvířete v oboru canisterapie se užívají výhradně metody pozitivního posilování a rozvíjení vlastních vloh (vždy s ohledem na jedinečnou osobnost konkrétního psa) k činnosti canisterapie, je zakázáno pozměňovat zvířeti přirozenou fyzickou či psychickou dispozici za účelem výkonu canisterapie farmaceuticky i operativně.

(u hlasitých jedinců operovat hlasivky, podávání sedativ u jedinců neurotických apod.)

IV. - při činnosti co-terapeuta má pes právo na odborné vedení canisterapeutem dobře znalým kynologie, etologie, zdravotní péče psa a individuality toho kterého psa/co-terapeuta a tím mít zajištěn welfare co-terapeuta. Canisterapeut má povinnost časově upravit dobu výkonu canisterapie dle individuálních předpokladů psa a i jeho momentálních potřeb.

ODŮVODNĚNÍ: Pouze canisterapeut s kynologickými zkušenostmi je schopen vnímat jemnou komunikaci se svým co-terapeutem během výkonu canisterapie, která může být velmi zásadní pro další vývoj situace při terapii v daném okamžiku a její přehlédnutí či chybná interpretace může vést až ke konfliktu ve vzorci „klient - canisterapeutický tým“.

V. - při činnosti co-terapeuta má pes právo projevit strach, bolest a nevoli ke konkrétním úkonům (díky vlohově správnému výběru psa - bod I.-, se pes projeví neagresivně, neútočně a tedy mnohdy velmi skrytě), canisterapeut má povinnost vůči zvířeti přehodnotit zda je konkrétní úkon opravdu i v zájmu psa a na tento signál od psa reagovat k naplnění welfare co-terapeuta.

ODŮVODNĚNÍ: I pes velmi vhodný k výkonu canisterapie má přirozené hranice tolerance vzrušivosti a bolesti, canisterapeut zajistí jejich nenarušování a ve zcela výjimečném případě narušení, ihned jedná ve prospěch welfare zvířete, zároveň adekvátně k situaci a s ohledem na klienta a prostředí.

VI. - pes co-terapeut má právo být na dobu dočasnou, nebo stálou odvoláno canisterapeutem z činnosti co-terapeuta pro změny ve fyzické i psychické kondici, nebo je mu upravena náplň činnosti při výkonu canisterapie.

ODŮVODNĚNÍ: Vysoký věk, březost a mateřství, úraz, nemoc, veterinární zákrok, změny chování a reakcí po událostech na zvíře působících a jiné změny, které canisterapeut zcela individuálně vyhodnotí jako kontraproduktivní nebo omezující pro činnost canisterapie a welfare zvířete při této činnosti a činnostech s ní spjatých.

(příkladně: pro co-terapeuta vyššího věku – upraví výkon canisterapie na pasivní formu, do forem aktivních canisterapeut zapojí mladší zvíře apod.)

VII. - pes jako co-terapeut má právo (a canisterapeut má povinnost) zajistit mu velmi kvalitní osobní péči i péči veterinární v oblasti prevence i léčby /zcela jistě: prevence výskytu vnitřních parazitů minimálně 4x do roka/.

ODŮVODNĚNÍ: Pes má právo na intenzivní kontakt s majitelem /canisterapeutem/ i mimo dny kdy je aktivně zapojeno do činnosti výkonu canisterapie, není přípustné aby výkon canisterapie byl pro zvíře jedinou možností k osobnímu kontaktu s canisterapeutem a lidmi obecně, canisterapeut je povinnen denně zajistit kontrolu kondice psa s ohledem na případné příznaky nemoci či úrazu a s jejich včasným postoupením veterinárnímu lékaři. Preventivní kontroly a očkování jsou prováděny s ohledem na plnění zákona a vyhlášek platných pro stát, kraj, obec a místo držení a působení se psem. S ohledem na vývoj metody canisterapie a možné inovace v zákoně o zdraví obyvatelstva MZ ČR, si CTA vyhrazuje právo na doplnění tohoto bodu o eventuální povinnosti ke konkrétním preventivním veterinárním úkonům /očkování a podobně/.

VIII. - po činnosti co-terapeuta má pes právo na psychický i fyzický odpočinek a osvěžení podle své vlastní individuality (spánek, hra, vycházka...)

V případě návaznosti výkonu činnosti na více místech či u více cílových skupin (např.: vícehodinová činnost v jeden den) je nutno poskytnout psovi čas odpočinku i mezi těmito výkony, canisterapeut je také povinnen zajistit adekvátní frekvenci příjmu i výdeje tekutin zvířete.

Občanské sdružení **PSI PRO ŽIVOT**

Pes přijímá člověka takového jaký je, miluje bez podmínek, je věrný a oddaně slouží...

Osvědčení o absolvování canisterapeutického semináře

Datum konání: *1. 8. 2016*

Jméno účastníka: *Kateřina Šimáčková*
 Datum narození: *10. 6. 1989*
 Adresa: *Květinová 34, Praha 6*
 Jméno psa: *B.F.P.P.* Datum narození: *18. 9. 2013*
 Plemeno: *Shetlandský ovčák* Pohlaví: *klava*
 Hodnocení vhodnosti psa k využití v canisterapii: *Je vhodný pro
 terapeuta, abt. má naprosto křehké a slabé
 zdraví, je velmi spolehlivý, přátelá s
 mnou dobře.*

Datum: *1. 8. 2016*

občanské sdružení
PSI PRO ŽIVOT
 Pod Skalou 301, 252 67 Tuchoměřice
 IČ: 724 132116, 777 600283, 777 210311
 IČO: 25610281 www.psiprozivot.cz

SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.
U Sanatoria 586, 153 00 Praha 5

O S V Ě D Ě N Í

Číslo: 64/2006

Jméno: **Kateřina HERINKOVÁ**

Den, měsíc a rok narození: 14. únor 1982

Absolvovala rekvalifikační kurz

CANISINSTRUKTOR PRO OBLAST ROZVOJE OSOBNOSTI

v rozsahu 145 hodin.

Pověření k vydávání dokladu o kvalifikaci s celostátní platností ve smyslu vyhlášky č. 21/1991 Sb. ve znění vyhlášky 324/1992 Sb. uděleno MŠMT ČR dne 19. července 2004 pod čj. 22 854/04-20/352

V Praze dne *20.1.2007*

Koucky / Pracek

předseda zkušební komise

M. Páry

statutární zástupce vzdělávacího
zařízení

Příloha č. 3

